

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA KLASIČNU FILOLOGIJU

DIPLOMSKI RAD

*Spis Scriptorum ex regno Sclavoniae a seculo XIV. usque ad XVII.
inclusive collectio* Baltazara Adama Krčelića

Student: Juraj Ozmec
Mentor: doc. dr. sc. Irena Bratičević

Zagreb, lipanj 2014.

SADRŽAJ

UVOD.....	3
Lectori salutem!	
1. ŽIVOT I DJELO BALTAZARA ADAMA KRČELIĆA.....	4-9
1.1 Osnovni biografski podaci i podrijetlo.....	4
1.2 Obrazovanje i svećenički poziv.....	5
1.3 Djela.....	8
2. SCRIPTORUM EX REGNO SCLAVONIAE A SECCULO XIV. USQUE AD XVII. INCLUSIVE COLLECTIO.....	9-13
2.1 Nastanak i sadržaj djela.....	9-13
2.2 <i>Scriptorum ex regno Sclavoniae a seculo XIV usque ad XVII. inclusive collectio</i> u nastavnoj praksi latinskog jezika.....	12
2.3 Usporedba rukopisa i tiskanog izdanja.....	13
3. POVIJESNO-KOMPARATIVNA ANALIZA BIOGRAFSKIH PODATAKA I KNJIŽEVNIH DJELA PISACA NAVEDENIH U KRČELIČEVOM PREGLEDU KNJIŽEVNOSTI OD 14. DO 17. STOLJEĆA.....	14-29
3.1. Pisci 14. stoljeća.....	14-15
3.1.1 Blaženi Augustin Kažotić.....	14-15
3.1.2 Ivan Arhidakon Gorički.....	15
3.2. Pisci 15. stoljeća.....	16-17
3.2.1 Ivan Vitez od Sredne.....	16
3.2.2 Pavao Ivanić.....	17
3.3. Pisci 16. stoljeća.....	17-23
3.3.1 Stjepan Brodarić.....	17-18
3.3.2 Pavao Gregorijanec.....	18-19
3.3.3 Juraj Drašković.....	19-20
3.3.4 Antun Vramec.....	20-21
3.3.5 Andrija Dudić.....	21-22
3.3.6 Mihael Bučić.....	22-23

3.3.7 Nikola (Stepanić) Selnički.....	23
3.4. Pisci 17. stoljeća.....	24-29
3.4.1 Ivan Tomko Mrnavić.....	24-25
3.4.2 Benedikt Vinković.....	25
3.4.3 Rafael Levaković.....	26-27
3.4.4 Juraj Ratkaj.....	27
3.4.5 Pavao Ritter.....	27-29
3.4.6 Juraj Habelić.....	29
4. ZAKLJUČAK.....	30-31
5. POPIS LITERATURE.....	32
6. PRILOG: Scriptorum ex regno Sclavoniae a seculo XIV usque ad XVII. inclusive collectio Baltazara Adama Krčelića.....	33

UVOD

Lectori salutem!

U diplomskom radu pod naslovom „*Spis Scriptorum ex regno Sclavoniae a seculo XIV. usque ad XVII. inclusive collectio* Baltazara Adama Krčelića“ bavit ću se, nakon uvodnih poglavlja, djelom *Scriptorum ex regno Sclavoniae a seculo XIV. usque ad XVII. inclusive collectio* (*Pregled pisaca iz kraljevstva Slavonije od 14. do uključivo 17. stoljeća*), tiskanim u Varaždinu 1774. godine. Autor djela je hrvatski teolog, podlektor, kanonik, rektor Hrvatskog kolegija u Beču i arhidakon Baltazar Adam Krčelić.

U uvodnom dijelu diplomskoga rada navest ću kratak pregled biografskih podataka o Baltazaru Adamu Krčeliću. Osvrnut ću se na njegovo podrijetlo, obrazovanje, crkveno i svjetovno djelovanje, književnopovijesni kontekst i konačno njegov bogat književni opus.

U središnjem dijelu diplomskoga rada bavit ću se pobliže Krčelićevim pregledom književnosti, tj. njegovom zbirkom književnih biografija i znamenitim piscima iz razdoblja od četrnaestog do sedamnaestog stoljeća. Cilj ovoga diplomskog rada jest utvrđivanje eventualnih razlika i nepodudarnosti između podataka vezanih uz život, djelovanje i opus autora koje navodi Krčelić i informacija o navedenim autorima kojima raspolažemo danas – 250 godina kasnije. Pritom ću kao referentne izvore upotrijebiti *Hrvatski biografski leksikon*, *Leksikon hrvatskih pisaca* i *Hrvatsku književnu enciklopediju*.

Eventualne razlike i nepodudarnosti sažeto ću ponoviti u zaključku, gdje ću također pokušati interpretirati kako je do njih uopće došlo.

1. ŽIVOT I DJELO BALTAZARA ADAMA KRČELIĆA

1.1 Osnovni biografski podaci i podrijetlo

Baltazar Adam Krčelić rođen je 5. veljače 1715. godine u Šenkovcu u brdovečkoj župi, a umro je u Zagrebu 29. ožujka 1778. godine. Autori¹ koji u osamnaestom stoljeću pišu o Krčelićevu životu, kao mjesto njegovog rođenja navode Brdovec. U kasnijim istraživanjima, koja su se odnosila na autore i lokalitete iz okolice Brdovca, potvrđena je veoma široka upotreba oznake „u Brdovcu“.² Sve su nedoumice nestale kada je u matici rođenih i krštenih brdovečke župe pronađen zapis: *7. II. 1775. baptisatus est Balthasarius filius nobilis ac generosi domini Nikolai Kerchelich ex pago Senkovecz et dominae consortis ejus Judithae Darich.*³

Na područje između rijeke Sutle i Krapine porodica Krčelić doselila se iz Krbave u prvoj polovici šesnaestog stoljeća pred najездом Turaka. Iz tog je razloga Baltazar ponekad uz svoje ime dodavao i pridjev „de Corbavia“.

Baltazarov otac Nikola Krčelić potječe iz Šibica,⁴ a godina njegovog rođenja ne može se sa sigurnošću utvrditi. Majka Judita Darić rodila se u Zagrebu, ali se točni podaci njezinog rođenja i smrti također ne mogu utvrditi. Sa sigurnošću se može reći da je Judita Darić rodila Baltazara Adama Krčelića u svojem drugom braku, što doznajemo iz matice vjenčanih župe u Brdovcu: *26. X. copulatus est nobilis Nicolaus Kerchelich ex pago Sibicze cum nobili Juditha nata Darich, alias relicta vidua nobilis Joannis Kraiachich.*⁵ Postoje također različite nepotvrđene indicije da je i Baltazarov otac Nikola iza sebe ukupno imao čak tri braka, a s relativno visokim stupnjem sigurnosti može se tvrditi da je Nikola bio dvaput oženjen, o čemu govore i Stjepan Krivošić i Teodora Shek Brnardić.⁶

¹ Vinko Kalafatić tiskao je posmrtni govor B. A. Krčeliću. Adam Alojzije Barčević napisao je prvu Krčelićevu biografiju.

² Istraživanje o podrijetlu Ilije Gregorića – često se u starim spisima navodi da je živio u Brdovcu iako se pouzdano znalo da je djelovao u Mariji Gorici. Franjevci iz Marije Gorice nazivali su se „brdovečkim fratrima“. Istraživanje o lokaciji kurije Vrbine – u starim je spisima kurija smještena u Brdovec, a danas se pouzdano zna da se nalazila na području Savskog Marofa. Krivošić, Stjepan, *Baltazar Adam Krčelić (1715 – 1778)*, Rad JAZU 375, 1978. str. 110.

³ Krivošić, Stjepan, *Baltazar Adam Krčelić (1715 – 1778)*, Rad JAZU 375, 1978. str. 110.

⁴ Selo između Brdovca i Zaprešića.

⁵ Krivošić, Stjepan, *Baltazar Adam Krčelić (1715 – 1778)*, Rad JAZU 375, 1978. Str. 117.

⁶ Krivošić, Stjepan, *Baltazar Adam Krčelić (1715 – 1778)*, Rad JAZU 375, 1978. Str. 119; Shek Brnardić, Teodora, *Svijet Baltazara Adama Krčelića; Obrazovanje na razmeđu između tridentskog katolicizma i katoličkog prosvjetiteljstva*, Hrvatski institut za povijest, Zagreb, 2009., str. 59.

Nikola i Judita Krčelić osnovali su mnogobrojnu obitelj s desetero djece. Prvorođeni sin bio je upravo Baltazar Adam. Važno je naglasiti da su svi sinovi iz obitelji Krčelić, koji nisu umrli u ranoj mladosti, stekli kvalitetno obrazovanje u školama u Beču, Bolonji, Rimu i Egru, dok su kćeri bile primorane naučiti čitati i pisati.

Iako je obitelj Krčelić u svojem posjedu imala brojne nekretnine, vinograde, livade, oranice i šume,⁷ s obzirom na brojnost obitelji i dug koji je otac Nikola Krčelić poslije smrti ostavio nasljednicima, može se zaključiti da materijalne prilike u obitelji nisu bile dobre, o čemu doznajemo iz pisma Josipa Krčelića bratu Baltazaru Adamu 17. srpnja 1748. godine.⁸ Financijske neprilike obitelji Krčelić ipak nisu pogodile Baltazara Adama koji je kao prvo dijete, još kada je obitelj imovinski dobro stajala, poslan na školovanje u Zagreb, a kasnije u Beč i Bolonju.

Život i kasnije djelovanje Baltazara Adama Krčelića uvelike su obilježili društveni odnosi u rodnom kraju iz njegovog djetinjstva i mladih dana. Iz kraja između rijeka Krapine i Sutle potječu i dva podbana, a na istim su prostorima živjele vlastelinske obitelji: Čikulini, Malakoczy, Sermage, Rauch, Vojković, Patačić, Jelačić i Ilijašić.⁹ Prisne prijateljske i rodbinske veze obitelj Krčelić ostvarila je s oba podbana, a mladi je Baltazar Adam otvoreno pokazivao simpatije prema obitelji Sermage koja se isticala obrazovanjem. Uzor je vidio u svojem velikom prijatelju Adamu Patačiću i njegovoj majci Barbari Pudencijani Patačić koja je znala latinski, što je u slučaju žena i u kontekstu vremena bio izuzetak i rijetkost. Uz Baltazara Adama i njegovu braću, uz obitelj Patačić i Sermage po obrazovanju, intelektualnim nastojanjima i sklonosti prema pjesništvu isticali su se i brojni ostali mladići iz brdovečkog kraja: Ivan Franjo Čikulini, Pavao Čolinić, Vuk Mihanović, Ivan Miloš,¹⁰ Stjepan Miloš¹⁰ i mnogi drugi.

1.2 Obrazovanje i svećenički poziv

U jesen 1722. godine s navršениh sedam godina Baltazar Adam Krčelić kreće u isusovačku gimnaziju u Zagrebu, koja traje šest godina. Zajedno s njim u Zagreb se preselila majka Judita

⁷ Kuriya u Šenkovcu, oranice u Vrbini, livada Lug, livada Kutu u području Lužnice, vinograd u Gromačnom, šuma Treblenica, kuriya u Vučaku kod Podsuseda, vinograd u Dolcu kod Podsuseda, devet kmetova u Šenkovcu i Šibicama, kuća u Zagrebu na današnjem Trgu bana Josipa Jelačića broj 2 Krivošić, *Baltazar Adam Krčelić (1715 – 1778)*, Rad JAZU 375, 1978. Str. 131/132.

⁸ Krivošić, Stjepan, *Baltazar Adam Krčelić (1715 – 1778)*, Rad JAZU 375, 1978. str. 133.

⁹ Krivošić, Stjepan, *Baltazar Adam Krčelić (1715 – 1778)*, Rad JAZU 375, 1978. str. 135.

¹⁰ Krivošić, Stjepan, *Baltazar Adam Krčelić (1715 – 1778)*, Rad JAZU 375, 1978. str. 136.

koja je sinove Josipa i Ivana Krstitelja rodila u Zagrebu. Završivši gimnaziju i položivši prijemni ispit, Krčelić je nastavio svoje obrazovanje u zagrebačkom sjemeništu i time odabrao svoj budući poziv, o čemu govori u svojem kasnijem djelu *Annuae: Mnogo sam se tada kolebao, koje bih zvanje odabrao. Kako nisam poznao ono, što sam birao, i kako mi je nedostajalo sposobnosti rasuđivanja, kolebao sam se u neizvjesnosti, da li da odaberem djelatni život, u staležu svjetovnog svećeništva ili u isusovačkom (pustinjački me život brojnih asketa nije privlačio zbog toga, jer se čini da oni žive samo za sebe.) Tako sam iz ljubavi prema mučeništvu i stradanju ostao kao gojenac u svećeničkom staležu.*¹¹ Nastavak obrazovanja u sjemeništu Krčeliću je djelomično bio omogućen zbog rodbinskih veza s kanonikom Nikolom Dijaneševićem,¹² koji je zagrebačkom sjemeništu oporučno ostavio 4000 forinti s namjerom da se od kamata glavnice uzdržavaju četiri pitomca, pri čemu prednost ima Dijaneševićeva rodbina.

Nakon tri godine provedene u zagrebačkom sjemeništu, Krčelić 1731. godine odlazi u Beč na studij filozofije. Tijekom studija u Beču boravio je u Hrvatskom kolegiju,¹³ gdje su bile smještene dvije vrste pitomaca. Budući da su se alumni spremali za svećenička zvanja, troškove njihovog školovanja plaćao je zagrebački kaptol, dok su konviktori samostalno morali snositi troškove jer su se obrazovali za svjetovna zvanja. Baltazar Adam pripadao je među alumne i troškove njegovog obrazovanja u Beču snosio je zagrebački kaptol. Bio je uzoran student kojeg je rektor sveučilišta okarakterizirao kao: „hydropota, cui vinum non cedit“.¹⁴ Boravak u Beču i prijateljstva koja je stekao među pitomcima ostavila su u Krčeliću duboki trag pa u kasnijem književnom stvaralaštvu mnoge od njih spominje u djelu *Annuae*.

Nakon tri godine provedene u Beču, Krčelić odlazi 1734. u Bolonju, gdje se posvećuje studiju teologije i gdje susreće Matiju Nikolu Mesića¹⁵ i Jurja Malenića.¹⁶ Zahvaljujući velikom interesu za knjigu, Krčelić je u Bolonji postao knjižničarom i prefektom studija. U njegovoj se privatnoj korespondenciji s prijateljima i obitelji odlično ocrtava pobožan i umjeren karakter koji osuđuje pretjerane zabave, pirovanje i raskalašenost. Već je u Bolonji pokazao zanimanje za vremenske prilike i njihov utjecaj na gospodarstvo, čime će se

¹¹ Krčelić, *Annuae*, str. 404, prijevod: V. Gortan.

¹² Krčelićev praujak.

¹³ Osnovao ga je 1624. prepozit Benedikt Vinković sklopivši ugovor s rektorom akademije Wilimom Lamermonom.

¹⁴ Krivošić, Stjepan, *Baltazar Adam Krčelić (1715 – 1778)*, Rad JAZU 375, 1978. str. 139.

¹⁵ Matija Mesić kasnije piše djelo: *O Krčeliću i njegovih Annuah*.

¹⁶ Juraj Malenić – kasnije poznat kao tužitelj u „velikoj pravdi“.

podrobnije baviti u svojoj kronici *Annuae*. U Bolonji je Krčelić postao doktorom filozofije i teologije, a dobro je savladao latinski, francuski i talijanski jezik.

Napustivši Bolonju 1. srpnja 1738. godine, vratio se u Hrvatsku, gdje je prvu službu dobio u župi Svetog Martina pod Okićem. Već sljedeće godine postaje župnikom u Selima kraj Siska, gdje unapređuje gospodarsku sliku općine i stvara dobre temelje za izgradnju velebnog izdanja župne crkve koja postoji još i danas. 5. studenog 1745. Krčelić je premješten u Zagreb, gdje postaje podlektorom. Podlektorska su zaduženja između ostalog obuhvaćala upravljanje sjemeništem i držanje predavanja. Zagrebačkim kanonikom postaje veoma mlad, s 32 godine 23. siječnja 1747. godine. Rektorom Hrvatskog kolegija u Beču postaje 1. rujna 1747., gdje ostaje do svibnja 1749. godine i gdje su pod njegovim rektoratom stasale brojne zapažene intelektualne ličnosti, kao npr. Ivan Patačić, Nikola Škrlec, Petar Škrlec i drugi. Nakon službe u Beču Krčelić se ponovno vraća u Zagreb, gdje dalje obavlja svoju dužnost biskupskog kanonika. Iako se vrlo brzo nakon svojeg povratka u Zagreb sukobljava s crkvenim vlastima, bio je imenovan senjskim opatom s pravom uživanja i korištenja posjeda. Krčelić je bio u vrlo lošim odnosima sa zagrebačkim biskupom Franjom Thauszyem¹⁷ te je protiv njega pokrenut sudski postupak u kojem je bio optužen za pronevjeru novaca kao rektor Hrvatskog kolegija u Beču.¹⁸ Pravi razlozi izvođenja pred sud bile su njegove reformske ideje u svim područjima crkvenog djelovanja: školstva, gospodarenja imovinom i upravnog uređenja.

Zasluzenu čast i kraj teškoćama donijelo je Krčeliću promaknuće u arhidakona 1769. godine, na što je izravno utjecala kraljica Marija Terezija. Bolujući od teške kostobolje, Krčelić je posljednjih desetak godina svojega života proveo u krevetu. Umro je u Zagrebu, a pokopan je u Zagrebačkoj katedrali. Svoju bogatu knjižnicu nije htio prepustiti Crkvi,¹⁹ već je svu građu godinu dana prije smrti oporučno ostavio Kraljevskoj akademiji znanosti u Zagrebu i time uvelike pridonio utemeljenju i stvaranju današnje Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

¹⁷ 1751.-1769.

¹⁸ Postupak je poznat pod nazivom „velika pravda“.

¹⁹ Vrijedilo je nepisano pravilo da kanonici svu svoju imovinu ostave Crkvi, tj. zagrebačkom kaptolu.

1.3 Djela

Budući da bi bilo teško nabrojiti, a još teže ukratko opisati sva Krčelićeva objavljena djela, neobjavljene spise i rukopise, spomenut ću samo najvažnije. Kratkim pregledom djela pokušat ću dati uvid u njegovo književno stvaralaštvo te književna dostignuća i interese, kao temelj za razumijevanje kasnije napisanog pregleda književnosti, objavljenoga u Varaždinu 1774.

Najznačajnije i najzapaženije Krčelićevo djelo su *Annuae sive Historia*. U njemu Krčelić prikazuje događanja u Zagrebu i Hrvatskoj vezana uz politički, društveni, vjerski pa i svoj osobni život u razdoblju od 1748. do 1767. godine. Djelo nam također daje dragocjeni pregled povijesno-društvenih prilika u Hrvatskoj u drugoj polovici osamnaestog stoljeća. Navode se i kolektivna praznovjerja, intrige i glasine vezane uz istaknute ličnosti osamnaestog stoljeća, zbog čega prvi recenzent grof Festetić, iznoseći svoju propoziciju pred Hrvatskim kraljevskim vijećem, kaže: *Ast magis interest mala praepediri, quam reparari*.²⁰ Iako je Krčelićev glavni motiv pri pisanju bila želja da koristi mladeži, Festetić navedeno djelo smatra izrazito štetnim za odgoj mladeži i nalaže cenzuriranje. Precrtano je ukupno dvjestotinjak redaka na različitim mjestima.²¹ Često se kao motiv pisanja kronike navodila „obrana pisca pred potomstvom“, što je utvrđivanjem točne datacije nastanka djela isključeno jer je Krčelić kroniku počeo pisati nekoliko mjeseci prije „Velike pravde“. U izvore kojima se Krčelić služio pišući djelo *Annuae* ubrajaju se raznovrsne službene isprave i bilješke Crkve i Kraljevine, ali i privatna pisma. *Annuae* su prvi puta tiskane 1902. godine u izdanju povjesničara Tadije Smičiklase, a 1952. Veljko Gortan u nakladi Narodnog fronta grada Zagreba objavljuje prijevod s latinskog na hrvatski jezik.

Historiarum cathedralis ecclesiae Zagrabiensis partis primae tomus primus (Povijest zagrebačke stolne crkve, prvi svezak, prvi dio) najstarija je povijest zagrebačke stolne crkve. Djelo je napisano 1754. godine, ali je zbog sukoba između Krčelića i biskupa Franje Thauszya tiskano tek 1770. godine. Drugi svezak *Povijesti zagrebačke stolne crkve* ostao je u rukopisu jer ga Krčelić za svojeg života nije uspio prirediti za tiskanje. Taj je svezak opsegom kraći od prvog, a osim biografija pojedinih zapaženih crkvenih ličnosti (ponajviše biskupa) i crkvenih prilika tematizira opću društvenu, političku, vojnu i gospodarsku situaciju u zemlji.

²⁰ Krivošić, Stjepan, *Baltazar Adam Krčelić (1715 – 1778)*, Rad JAZU 375, 1978. str. 194.

²¹ Krivošić, Stjepan, *Baltazar Adam Krčelić (1715 – 1778)*, Rad JAZU 375, 1978. str. 194.

De Regnis Dalmatiae, Croatiae, Slavoniae notitiae praeliminares (Prethodne napomene o kraljevstvima Dalmacije, Hrvatske i Slavonije), djelo tiskano 1770., pokazuje snažnu Krčelićevu povezanost s bečkim dvorom i privrženost Mariji Tereziji koja mu je predala bogatu ostavštinu Pavla Rittera Vitezovića. U tom povijesnom pregledu Krčelić razlaže hrvatsku političku stvarnost od samih početaka pa do 1606. godine. Posebni značaj autor pripisuje 1102.²² godini kao pozitivnoj prekretnici u hrvatskoj nacionalnoj povijesti, čime ponovno iskazuje naklonost austro-ugarskoj kruni, dok se istovremeno kritički osvrće na mletačku okupaciju hrvatskog teritorija.

Življenje blaženoga Gazotti Augustina, zagrebečkoga biskupa prvo je Krčelićevo djelo objavljeno 1747. godine i jedino djelo napisano na kajkavskom narječju. Augustin Kažotić zagrebački je biskup s početka četrnaestog stoljeća. Krčelić hvali njegove kreposti, neiskvareni karakter, moralni autoritet i iznimnu privrženost Crkvi, a izuzetno ga cijeni zbog zasluga oko osnivanja prve sjemenišne škole u Zagrebu.

2. SCRIPTORUM EX REGNO SCLAVONIAE A SECCULO XIV. USQUE AD XVII. INCLUSIVE COLLECTIO

2.1 Nastanak i sadržaj djela

Djelo *Scriptorum ex regno Sclavoniae a seculo XIV. usque ad XVII. inclusive collectio* tiskano je u kolovozu 1774. godine u Varaždinu u nakladi Ivana Tome de Trattnern.²³ Navedena zbirka hrvatskih kontinentalnih pisaca i učenih ljudi od četrnaestog do sedamnaestog stoljeća, tj. *zbirka književnih biografija*²⁴ nastala je u kasnoj fazi Krčelićevog stvaralaštva kad je autor živio izoliran iz nekoliko razloga. Iz zdravstvenih je razloga i zbog staračkih tegoba bio prikovan za krevet, a u društvu osuđivan zbog neslaganja i sukoba s aktualnim crkvenim vodstvom. U čitavoj zbirci Krčelić obrađuje ukupno 42 autora. Iz četrnaestog stoljeća Krčelić spominje dva autora, iz petnaestog stoljeća šest, iz šesnaestog stoljeća četrnaest, a iz sedamnaestog stoljeća čak dvadeset pisaca. Budući da je kasni dio Krčelićevog opusa do sada ostao neistražen, u literaturi nisam mogao pronaći podatak o točnoj godini ili periodu

²² Personalna unija Hrvatske i Ugarske. Ugarski kralj Koloman u Biogradu bio je okrunjen za vladara Slavonije i Dalmacije.

²³ „Mense Augusto anno 1774. Varasdini. Typis Ioan. Thomae nobilis de Trarrnern“.

²⁴ Bogišić, R. *Hrvatska književna historiografija 18. stoljeća*, HAZU, Zagreb, 1997., str. 14.

nastanka djela. No, sa sigurnošću se može reći da je nastanak djela usko povezan s osnivanjem političko-kameralne škole u Varaždinu gdje su se od 1769. godine do velikog požara u Varaždinu 1776. obrazovali hrvatski kameralistički činovnici. Djelo *Scriptorum ex regno Sclavoniae a seculo XIV. usque ad XVII. inclusive collectio* može se shvatiti jednim od prvih udžbenika hrvatske književnosti napisanim na latinskom jeziku. Nakon 1774. djelo nije redigirano niti ponovo izdano.

Autor monografskog rada o Krčelićevu životu i djelu, Stjepan Krivošić, ovim se riječima osvrnuo na važnost političko-kameralne škole i na Krčelićev spis: *Iako su Krčelićeva shvaćanja i nastojanja okrunjena osnivanjem, pred kraj njegovog života, Akademije s tri fakulteta, ipak im je prava kruna osnivanje političko-kameralne škole u Varaždinu zaslugom njegova učenika Nikole Škrleca. Nije slučajno Krčelić svoj spis "Scriptorum ex regno Sclavoniae..." tiskao 1774. god. zajedno s tezama profesora političko-kameralne škole Adalberta Barića.*²⁵

U djelu se po stoljećima (počevši od četrnaestog i zaključno sa sedamnaestim stoljećem) navode značajni pisci i učene osobe slavenskog podrijetla, svojim životom i djelovanjem vezane uz kontinentalnu Hrvatsku. Čitatelju se u pravilu nude biografski podaci (datum, godina i mjesto rođenja, datum, godina i mjesto smrti, podrijetlo, mjesto obrazovanja, mjesto djelovanja, crkvena ili svjetovna titula i funkcija navedenog pisca) i pregled književnog opusa. Od hrvatskih kontinentalnih pisaca četrnaestog stoljeća Krčelić navodi dva autora: Augustina Kažotića i Ivana Arhidakona Goričkog. U petnaestom stoljeću vrijedne spomena smatra šestoricu autora: Ivana Viteza, Pavla Ivanića, Ivana s Gradeca, Blaža od Moravča, Ivana Viteza od Sredne i Marka iz Dubrave. Veliki dio djela posvećuje piscima šesnaestog stoljeća, gdje navodi čak četrnaest autora: Stjepana Brodarića, Ivana Zermegha, Nikolu Olaha, Pavla Gregorijanca, Pavla Zondija, Jurja Draškovića, Jurja Wyrffela, Antuna Vramca, Andriju Dudića, Mihaela Bučića, Jurja Cvetinovića, Matiju Čehovića, Nikolu (Stepanića) Selničkog i Nikolu Istvánffyja. Najveći dio djela posvećuje dvadesetorici pisaca sedamnaestog stoljeća, a to su: Baltazar Napuly, Ivan Kitonić, Ivan Tomko Mrnavić, Benedikt Vinković, Rafael Levaković, Juraj Ratkaj, Petar Petretić, Franjo Ladanji, Pavao Ritter, Ignjat Aleksandar Mikulić, Juraj Patačić, Mihael Šimunić, Kristofor Kupinić, Juraj Habledelić, Franjo Jambrehović, Juraj Đuričić, Juraj Funtek, Franjo Ivan Čikulin, Ivan Leopold Payer i Martin Brajković.

²⁵ Krivošić, Stjepan, *Baltazar Adam Krčelić (1715 – 1778)*, Rad JAZU 375, 1978. str. 174.

Govoreći o širem kontekstu nastanka djela, valja se vratiti stotinjak godina unatrag i sagledati povijesno-političke prilike u kraljevini Hrvatske i Dalmacije. Pošto su Turci i Mlečani u drugoj polovici šesnaestog stoljeća zauzeli veliki dio teritorija, pod upravom Kraljevine ostalo je tek nešto više od područja kajkavske Posavske Hrvatske, i ove „*Reliquiae reliquiarum...*“ s metropolom Zagrebom koje su bile sebi uvijek i u svakoj prilici svijesne da predstavljaju cjelokupnost Hrvatskog kraljevstva.²⁶ Važno je naglasiti da kajkavska Hrvatska nije samo pasivno primala i prihvaćala književna i intelektualna dostignuća koja su nastala u drugim (trenutačno zauzetim) krajevima Hrvatske, već je aktivno sudjelovala u istraživanju prošlosti hrvatskoga naroda. Autori sedamnaestog i osamnaestog stoljeća iz sjevernih (neokupiranih) krajeva Hrvatske osjetili su potrebu da svojim radom daju doprinos istraživanju hrvatske povijesti općenito, a posebno i hrvatske književnosti. Upravo u ovaj kontekst trebali bismo uvrstiti Krčelićeva historiografska djela, a također i njegovu zbirku hrvatskih pisaca. Da bismo još bolje razumjeli, zašto se Krčelić odlučio napisati zbirku književnih biografija kao udžbenik za potrebe političko-kameralne škole u Varaždinu, citirat ću Teodoru Shek Brnardić: *Razmišljanja Baltazara Adama Krčelića tijekom života uvelike su bila usmjerena na katastrofalno zaostalo stanje prosvjetnih prilika u tadašnjoj Hrvatskoj.*²⁷

Prema navodima Franje Fanceva u djelu *Dokumenti za naše podrijetlo hrvatskoga preporoda; Građa za povijest književnosti hrvatske*, glavnim prethodnicima i uzorima B. A. Krčelića, u nastojanjima da se istraži hrvatska povijest i književnost i da se time ojača nacionalna svijest i poprave prosvjetne prilike u zemlji, mogu se shvatiti Pavao Ritter i Andrija Kačić-Miošić. Od Krčelićevih suvremenika, koji su se bavili istraživanjem hrvatske povijesti u cjelini, spominju se Josip Roić, Venceslav Sklenski i Josip Mikoci. Neposrednim Krčelićevim sljedbenikom u nastojanju da se istraži književna historiografija svih hrvatskih pokrajina, mogli bismo smatrati Alojzija Adama Baričevića. *Baričevićeva važnost nije samo u tome, što je istraživao kulturnu i književnu prošlost hrvatskoga naroda, već možda i više po tome, što je u Zagrebu on prvi počeo sistematski skupljati knjige iz svih hrvatskih pokrajinskih književnosti...*²⁸

Iako je Krčelić sklon vezama s bečkom i ugarskom krunom i iako piše zbirku književnosti hrvatskih (isključivo) kontinentalnih autora, važno je spomenuti književne veze Dubrovnikom

²⁶ Fancev, Franjo, *Dokumenti za naše podrijetlo hrvatskoga preporoda; Građa za povijest književnosti hrvatske*, JAZU, knjiga XII, 1933. str. 9.

²⁷ Shek Brnardić, Teodora, *Svijet Baltazara Adama Krčelića; Obrazovanje na razmeđu između tridentskog katolicizma i katoličkog prosvjetiteljstva*, Hrvatski institut za povijest, Zagreb, 2009., str. 58.

²⁸ Fancev, Franjo, *Dokumenti za naše podrijetlo hrvatskoga preporoda; Građa za povijest književnosti hrvatske*, JAZU, knjiga XII, 1933. str. 19.

koje su zasigurno utjecale na njegov rad, a koje se mogu dokazati činjenicom da je Krčelić veoma rano posjedovao vlastiti primjerak Gundulićeva *Osmana*. Franjo Fancev navodi kako je Krčelić književne veze s Dubrovnikom uspostavio posredovanjem Dubrovčanina Miha Milišića. Iako nema podataka o tome da je Krčelić poznao zbornike književnih biografija koje su sastavili dubrovački autori, važno je naglasiti da su u osamnaestom stoljeću na krajnjem jugu Hrvatske djelovali neki veoma zaslužni književni biografi. Rafo Bogišić u svojem radu *Hrvatska književna historiografija 18. stoljeća* navodi ukupno četiri autora. Krčelićevi dubrovački žanrovski prethodnici su Ignjat Đurđević, Serafin Crijević i Đuro Bašić, dok Sebastijan Slade Dolci živi i objavljuje svoj zbornik biografija značajnih književnika otprilike u isto vrijeme kada i Krčelić.

2.2 *Scriptorum ex regno Sclavoniae a seculo XIV usque ad XVII. inclusive collectio* u nastavnoj praksi latinskog jezika

U srednjoj se školi u okviru nastave hrvatskog jezika često spominju pisci koje Krčelić obrađuje u svojem pregledu književnosti, npr. Stjepan Brodarić, Benedikt Vinković, Rafael Levaković, Pavao Ritter i Juraj Habelić. Suočivši učenike s Krčelićevim tekstom, mogli bismo, osim produbljiivanja temeljnog poznavanja latinskog jezika, osim usavršavanja vještine snalaženja u latinskom tekstu i vještine prevođenja, učenicima pružiti širu sliku o navedenim autorima šesnaestog i sedamnaestog stoljeća. Povrh toga, mogli bismo učenike navesti da uspoređuju podatke koje navodi Krčelić s podacima kojima raspoložemo danas i tako razvijati njihovu kritičnost prema vjerodostojnosti izvora i podataka. Budući da je Krčelićeva zbirka pisaca tiskana u Varaždinu kao udžbenik za potrebe političko-kameralne škole i budući da se grad Varaždin često spominje, smatram da bi njezina obrada, barem u okvirima fakultativne nastave, mogla učenicima na lokalnoj razini biti od višestruke koristi. Učenici bi mogli osvijestiti značajnu ulogu grada Varaždina u prošlosti i barem djelomično steći uvid u tadašnji obrazovni sustav i nastavna pomagala koja su bila isključivo tiskana na latinskom jeziku.

Za sada ne postoji mogućnost da se učenicima prezentira rukopis navedenog djela jer on ne postoji u digitalnom obliku. Ipak, smatram da bi obrada odabranih isječaka učenicima predstavljala veliki izazov, a kod učenika na lokalnoj razini mogla djelovati kao dodatna motivacija za bavljenje latinskim jezikom.

2.3 Usporedba rukopisa i tiskanog izdanja

Rukopis djela čuva se u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu pod signaturom 3687 i pod naslovom *Slavoniae in veteri quondam Panoniae Savia sitae scriptorum, cum notitia praeliminari a s. Augustino Gazotti Ecclesiae Zagrabiensis episcopo incaminata saeculo 14 series*. Rukopis ima ukupno 27 listova.

Usporedivši Krčelićev rukopis s tiskanim izdanjem djela iz 1774. godine, zapazio sam mnogobrojne, no sitne, razlike. Najuočljivija razlika odnosi se na korištenje velikog i malog početnog slova kod općih imenica, crkvenih i svjetovnih titula te korištenje zareza ispred sastavnih veznika.

Opće imenice poput *annus, familia, imperium, caedes, scriptor, virtus, dignitas, ius, opus, epistola, author* u rukopisu nalazimo u pravilu napisane malim početnim slovom, dok su u tiskanom izdanju u velikoj mjeri napisane velikim početnim slovom. Također titule poput *cardinalis, eques, archidiaconus, orator, princeps, lector, praepositus, parochus, legatus, custos* Krčelić najčešće piše malim slovom, dok ih u tiskanom izdanju pronalazimo napisane velikim slovom. Titule koje iskazuju viši stupanj crkvene ili svjetovne časti poput *papa, pontifex, episcopus, canonicus, presbyter*, odnosno; *rex, regina, professor* napisane su i u rukopisu i u tiskanom izdanju velikim početnim slovom.

Ispred sastavnih veznika *et* i *-que* Krčelić ne koristi zarez, dok u tiskanom izdanju zarez stoji gotovo u svim slučajevima. U rukopisu nema kurziva, dok tiskano izdanje citate i imena djela donosi u kurzivu.

Nadalje, uspoređujući rukopis i tiskano izdanje, uočio sam tri vrste pogrešaka. Krčelić imena zemalja *Hungaria* i *Polonia* te ime *Leopoldus* na nekoliko mjesta greškom piše malim slovom, a tiskar ih ispravlja u *Hungaria, Polonia* i *Leopoldus* pisano velikim početnim slovom. Veoma rijetko može se naići na neispravno napisane riječi koje ni u tiskanom izdanju nisu ispravljene (kao *sciptor, manuscripts, sclavi*). U najviše slučajeva riječi koje su u tiskanom izdanju krivo otisnute (primjerice, *illustrum, scripta, scripturis, scripturae, tractaverit, legamns, augulis, persolvnat, concesit, malti, intetfuit, auditorers, amabaut, canonicarum, monasteriorm, acceptisqne*) u rukopisu je autor napisao točno.

Osim navedenih odstupanja, u tiskanom izdanju nisam primijetio daljnje leksičke i sintaktičke razlike s obzirom na rukopis.

3. POVIJESNO-KOMPARATIVNA ANALIZA BIOGRAFSKIH PODATAKA I KNJIŽEVNIH DJELA PISACA NAVEDENIH U KRČELIČEVOM PREGLEDU KNJIŽEVNOSTI OD 14. DO 17. STOLJEĆA

3.1 Pisci 14. stoljeća

3.1.1 Blaženi Augustin Kažotić

Baltazar Adam Krčelić u djelu *Scriptorum ex regno Sclavoniae a seculo XIV. usque ad XVII. inclusive collectio* ne navodi godinu, datum rođenja i smrti Augustina Kažotića, njegovo podrijetlo ni podrijetlo obitelji Kažotić. Biografski i bibliografski podaci o Kažotiću veoma su šturi, što se može opravdati činjenicom da Krčelić čitavo jedno djelo²⁹ piše u čast Augustina Kažotića, gdje detaljnije navodi sve podatke. Augustina Kažotića Krčelić jednoznačno svrstava među pisce četrnaestog stoljeća imajući pred očima njegov književni rad, a zanemarujući činjenicu da je Kažotić formalno većinu svojega života proživio u trinaestom stoljeću.³⁰ Kao mjesto Kažotićevog rođenja Krčelić navodi Trogir u Dalmaciji, ali ne navodi mjesto smrti³¹ i razlog Kažotićevog izbjivanja iz domovine.³²

Od Kažotićevih djela Krčelić navodi samo dva govora.³³ Prvi govor održan je na jednoj od ukupno tri biskupske sinode³⁴ gdje su se s klerom rješavali aktualni problemi zagrebačke Crkve. Nisam mogao pronaći podatak na koju se točno biskupsku sinodu odnosi Kažotićev govor. Drugi je govor održan najvjerojatnije 1308. u Budimu na državnom saboru prigodom krunidbe kralja Karla I. Roberta. Krčelić također spominje Xistusa Schiera koji dva navedena govora pripisuje kanoniku Ivanu Tomku, a ne biskupu Kažotiću.³⁵ Krčelić se s tom tvrdnjom

²⁹ Krčelić, B. A., *Življenje blaženoga Gazotti Augustina*, Vu Zagrebu, po štampe Ivana Weitz, 1747.

³⁰ Augustin Kažotić rođen je oko 1260., a umro je 3. kolovoza 1323.

³¹ Augustin Kažotić umro je u Luceri.

³² Oko 1318. godine Kažotić se s ostalim hrvatskim i ugarskim biskupima zaputio u Avignon u posjet papi Ivanu XXII. kako bi se potužio i posavjetovao zbog otežanih mogućnosti ubiranja crkvene desetine od plemstva. Kralj je taj čin ocijenio neprijateljskim i Kažotiću zabranio povratak u domovinu. Iako je papa učestalo intervenirao i stao u obranu biskupa, Kažotić se do kraja života nije smio vratiti u domovinu. (*Hrvatski biografski leksikon*)

³³ „...verum quum episcopus fuerit Zagrabiensis suiue duo sermones saepe typis haberentur editi, alter ad synodum cleri sui; alter vero in publicis regni Hungariae comitiis pro Carolo Roberto rege, non parum ad res regni publicas sacras nempe et profanas pertinentes.“ Krčelić, *Scriptorum ex regno Sclavoniae a seculo XIV. usque ad XVII. inclusive collectio*, 1774. str. 6.

³⁴ Prva biskupska sinoda održana je 1307., druga 1314., a treća 1318. godine.

³⁵ „Augustino sermones illos attribui non posse; verum probabilius a Joanne Tomco canonico Zagrabiensi, uti vitae beati Augustini insertos, sic ab eodem etiam suppositos esse.“ Krčelić, *Scriptorum ex regno Sclavoniae...*, 1774. str. 7.

očito ne slaže, što odmah nakon Schierovog citata čitatelju jasno daje do znanja. Ipak, valja naglasiti da se Krčelić, navodeći suprotna mišljenja, trudi biti što je više moguće objektivan.

U svojem pregledu književnosti Krčelić osim dva govora ne navodi ni jedno Kažotičevo djelo iz razdoblja kasnijeg književnog stvaralaštva iako su poznate Kažotičeve rasprave iz 1320. i 1322./1323. godine.

3.1.2 Ivan Arhidakon Gorički

Krčelić ne navodi datum, godinu i mjesto rođenja Ivana Arhidakona Goričkog, a jednoznačne podatke o njegovom rođenju i podrijetlu nemamo ni danas. Suvremena literatura polazi od pretpostavke da je rođen oko 1280. godine u mjestu Kosna u goričkoj župi ili u Stubičkim Toplicama. Kao godinu njegove smrti Krčelić uzima 1354.,³⁶ dok suvremeni proučavatelji mnogo opreznije navode kako je Ivan Arhidakon Gorički umro nakon 1353. Što se tiče funkcija i dužnosti koje je obnašao navedeni autor, Krčelić spominje da je bio kanonik i arhidakon, što se u potpunosti poklapa s informacijama kojima raspolažemo danas. Kao vrstan poznavatelj prava navedeni je autor u mnogim sporovima zastupao Crkvu i obavljao pravne poslove u ime Crkve.³⁷

Najvažnije djelo Ivana Arhidakona Goričkog je *Statuta Capituli Zagrabienensis* koje Krčelić spominje, ali ne navodi eksplicitno pod tim naslovom. Radi se o zborniku u kojem je Arhidakon Gorički skupio propise i pravne norme kojima se upravljalo Kaptolom.

Čitatelja željnog detaljnijih informacija o navedenom autoru Krčelić upućuje na vlastita djela *Historiarum cathedralis ecclesiae Zagrabienensis partis primae tomus primus* i *De Regnis Dalmatiae, Croatiae, Slavoniae notitiae praeliminares*.

³⁶ „Obiit circa annum 1354. sub Nicolao I. episcopo Zagrabienensi.“ Krčelić, *Scriptorum ex regno Sclavoniae...*, 1774. str. 9.

³⁷ „Vir erat iurium peritus tam canonicorum, quam et municipalium horumque studiosissimus; ut ideo quaevis fere capituli tractaverit negotia...“ Krčelić, *Scriptorum ex regno Sclavoniae...*, 1774. str. 8.

3.2 pisci 15. stoljeća

3.2.1 Ivan Vitez od Sredne

Krčelić u svojem zborniku književnih biografija Ivana Viteza od Sredne svrstava u pisce petnaestog stoljeća i njemu posvećuje veoma kratak odlomak teksta. Navodi da nije mogao izostaviti Ivana Viteza zbog sela Sredne koje se nalazi u varaždinskom kraju i Ivanove plemenite obitelji koja je postala poznata upravo po imenu sela.³⁸ Ne navodi godinu, datum i mjesto rođenja i smrti Ivana Viteza od Sredne.³⁹ Izostavlja se također većina crkvenih i svjetovnih funkcija navedenog autora: Ivan Vitez od Sredne bio je humanist, diplomat, kanonik kustos zagrebačkog Kaptola, varaždinski biskup, inicijator okupljanja istaknutih humanista i renesansnih umjetnika na Korvinovu dvoru, osnivač humanističkih škola, osnivač skriptorija i knjižnice u Budimu i Sveučilišta u Požunu, fizičar i astronom. Krčelić ističe samo podatak da je Ivan Vitez od Sredne bio *protonotar kraljevske kancelarije na Korvinovu dvoru*,⁴⁰ što smatra njegovom najistaknutijom funkcijom. Sukladno tome ograničava književni opus Ivana Viteza od Sredne na zbirku od sedamdesetak pisama koje je pisao kao dvorski protonotar i kancelar.⁴¹ Pisma su nastala između 1445. i 1451. godine, bave se aktualnom svjetovnom i crkvenom tematikom, a vrijedna su spomena jer iz povijesnog aspekta vjerno ocrtavaju aktualno stanje Ugarske, dok iz filološkog aspekta pružaju potvrdu humanističkog duha koji se u svakoj situaciji načinom pisanja nastoji ugledati na klasične autore.⁴² Pisma su prvi puta tiskana i objavljena u Beču tek 1746. godine.⁴³ Krčelić u književnom opusu Ivana Viteza od Sredne ne spominje diplomatske, političke i protuturske govore.

³⁸ „...omittere eo minus potuimus, quod vicus dictus Zredicza aetate illa in Sclavonia comitatuque Varasdinensi fuerit et nobilis familiae Zredna ex monumentis eruatur memoria.“ Krčelić, *Scriptorum ex regno Sclavoniae...*, 1774. str. 9.

³⁹ Ivan Vitez od Sredne rođen je oko 1405. godine u selu Sredna kraj Križevaca, a umro je 6. kolovoza 1472. godine u Esztergomu u Mađarskoj.

⁴⁰ „Fuit Ioannes *Cancellariae regis Hungaricae protonotarius, sive Regiae cancellariae secretarius* sub Ioanne Corvino gubernatore.“ Krčelić, *Scriptorum ex regno Sclavoniae...*, 1774. str. 9.

⁴¹ „Scripsit in diversis negotiis statum publicum regni concernentibus ab anno 1445. usque ad annum 1451. Epistolas has dispergi per orbem passus est, provide sane.“ Krčelić, *Scriptorum ex regno Sclavoniae...*, 1774. str. 9.

⁴² Ivan Vitez od Sredne u svojim pismima nastoji nadići razinu dvorskog kancelara i pukog kroničara te oponaša autore poput Cicerona, Seneka, svetog Jeronima itd. Grupa autora, *Hrvatska književna enciklopedija 4*, Zagreb, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2012. str. 434.

⁴³ „Sunt nunc typis datae ex manuscripto. Codice Augustae bibliothecae Vindobonensis faciuntque initium tomi secundi *Scriptor. Rer. Hungar.*“ Krčelić, *Scriptorum ex regno Sclavoniae...*, 1774. str. 10.

3.2.2 Pavao Ivanić

Pavao Ivanić drugi je od ukupno šest autora petnaestog stoljeća koje Krčelić smatra vrijednima spomena u svojem pregledu književnosti. Krčelić ne navodi točne biografske podatke o Pavlu Ivaniću, a oni nam ni danas nisu poznati. Sa sigurnošću se može tvrditi samo da je navedeni autor živio i djelovao u petnaestom stoljeću, da potječe iz Ivanića te da je, kako sam navodi, bio *prezbiter zagrebačke dijeceze, rektor oltara svetog Pavla Apostola u Varaždinu i pisar kraljevske kancelarije*.⁴⁴ Detaljniji zaključci o životu i obrazovanju Pavla Ivanića mogu se donositi tek posredno uzimajući u obzir dotjeranost njegova književnog izraza.

Krčelić ne navodi slučajno Pavla Ivanića odmah nakon Ivana Viteza od Sredne. Pavao Ivanić na zahtjev Pavla Arhiđakona iz Varaždina prihvatio se prikupljanja izgubljenih i oštećenih pisama i priređivanja službene korespondencije Ivana Viteza od Sredne.⁴⁵ Rasporedio je pisma tematskim, a ne kronološkim slijedom, svakom je pismu dao naslov u kojem se navodi sadržaj, osoba kojoj je pismo upućeno i osobe u čije ga ime Ivan Vitez od Sredne šalje iz dvorske kancelarije. Pavao Ivanić dopisao je uvodno i završno pismo i upustio se u pisanje opširnih komentara Vitezovih pisama. Također je tumačio navode koje Ivan Vitez od Sredne preuzima od klasičnih i crkvenih autora, a upuštao se čak i u raščlambu retoričkih figura, na temelju čega posredno možemo donositi zaključke o njegovom izvrsnom humanističkom obrazovanju i poznavanju klasičnih i crkvenih autora.

3.3 pisci 16. stoljeća

3.3.1 Stjepan Brodarić

Stjepan Brodarić prvi je od ukupno četrnaest autora koje Krčelić svrstava u šesnaesto stoljeće i smatra vrijednima spomena u svojem pregledu. Podaci o godini, datumu, mjestu rođenja i smrti Stjepana Brodarića te podaci o njegovom obrazovanju Krčeliću nisu poznati.⁴⁶ Danas

⁴⁴ „Scribit ipse, se esse praesbyterum Dioecesis Zagrabienensis adeoque de oppido Ivanich fuerit. Erat tum altaris S. Pauli in Ecclesia Varasdiniensi rector et olim cancellariae regis (Ladislai posthumi) notarius.“ Krčelić, *Scriptorum ex regno Sclavoniae...*, 1774. str. 10.

⁴⁵ „Rogatu et suasu Pauli archi-diaconi Varadinensis Ecclesiae, fatus de Ivanych, authore audente, Ioannis de Zredna epistolas collegit;“ Krčelić, *Scriptorum ex regno Sclavoniae...*, 1774. str. 10.

⁴⁶ „Quo anno Stephanus natus, a quibus magistris excultus, ignotum est. Constat sine dubio, virum fuisse literatum, ac intra eruditos habitum, recognitumve a cardinali Iacobo Sadoletto, Olaho, Sambucco aliisque omnibus, qui de eo scripsere.“ Krčelić, *Scriptorum ex regno Sclavoniae...*, 1774. str. 16.

raspoložemo podacima da je Stjepan Brodarić rođen u selu Jerošin⁴⁷ kraj Koprivnice oko 1480. godine i da je umro 17. studenog 1539. u Váczu u Mađarskoj. Pouzdani podaci o Brodarićevom obrazovanju nisu nam ni danas poznati. Pretpostavlja se da se školovao u Pečuhu i Padovi.

Krčelić pokušava barem otprilike odrediti mjesto Brodarićevog obitavanja tijekom kratkog perioda njegovog života pa navodi kako je Stjepan Brodarić u svojem vlasništvu imao posjede Ruschywsz koje je 1530. godine u roku od tri dana morao vratiti svojem bratu Matiji. Čitatelja željnog detaljnijih podataka o konkretnom događaju upućuje na svoje djelo *De Regnis Dalmatiae, Croatiae, Slavoniae notitiae praeliminares*.⁴⁸

Što se tiče književnog djela, Krčelić spominje Brodarićev opis Mohačke bitke i navodi da se Joannes Sambucus oko 1539. godine pobrinuo da djelo bude tiskano. Krčelić očito nije upoznat s ranijim izdanjem djela, ali je vjerojatno svjestan da je djelo tiskano više puta pod raznim naslovima pa naslov spominje samo opisno. Navedeno je djelo prvi puta tiskano 1527. godine pod naslovom *De conflictu Hungarorum cum Turcis ad Mohacz, in quo rex eorum Ludovicus II. cum universo exercitu interiit, verissima historia Stephani Broderici episcopi Sirmiensis*.⁴⁹

3.3.2 Pavao Gregorijanec

Krčelić spominje Pavla Gregorijanca kao četvrtog po redu pisca šesnaestog stoljeća. Ne navode se detaljni biografski podaci vezani za datum, godinu, mjesto rođenja i smrti Pavla Gregorijanca. Godina njegovog rođenja ne može se ni danas s preciznošću utvrditi, a polazi se od pretpostavke da je rođen krajem petnaestog ili početkom šesnaestog stoljeća. Umro je 21. listopada 1565. godine, no točno mjesto smrti nisam mogao pronaći.

Krčelić navodi da Gregorijanec potječe iz ugledne obitelji čiji su članovi bili obrazovani i obnašali mnoge uvažene političke i crkvene dužnosti,⁵⁰ a taj se podatak donosi i u

⁴⁷ Kasnije Herešin.

⁴⁸ „Habit bona Ruschywsz, quae ut fratri suo Mathiae intra triduum restituantur anno 1530. pactatum fuerat. Vide conventionem in *Notitiis Praeliminar. de Regnis Dalm. Croa. et Slav.* a pag. 510.“ Krčelić, *Scriptorum ex regno Sclavoniae...*, 1774. str. 16.

⁴⁹ „Multi ex hac familia nobili et illustri praecipua in regno Sclavoniae officia gesserunt.“ Krčelić, *Scriptorum ex regno Sclavoniae...*, 1774. str. 18.

suvremenim izvorima. Pavlov otac Juraj Gregorijanec bio je uvaženi literat, a brat Ambroz Gregorijanec obnašao je dužnost podbana.

Krčelić navodi samo jednu dužnost Pavla Gregorijanca – položaj zagrebačkog biskupa – i općenito hvali njegova znanja na području raznovrsnih znanstvenih disciplina i kompetencije na području crkvenog prava,⁵¹ dok u suvremenoj literaturi sasvim konkretno saznajemo da je Gregorijanec bio zagrebački kanonik lektor, vikar zagrebačkog biskupa Nikole Olaha, egerski kanonik, biskup u Győru i naslovni nadbiskup kaločki. Završio je studij teologije i doktorirao crkveno pravo.

Od važnijih epizoda u životu Pavla Gregorijanca Krčelić navodi i njegovo prisustvovanje na prvih deset sjednica Tridentskog koncila i govor održan pred papom.⁵² Od pisanih djela Krčelić navodi rad Pavla Gregorijanca na dopuni tadašnjih zakonskih normi. Zadatak da prepravi i nadopuni četvrti dio državnih zakona povjerio mu je sam kralj Ferdinand I. Čitatelja koji želi saznati više detalja o tom radu Krčelić upućuje na vlastito djelo *Historiarum cathedralis ecclesiae Zagrabienensis partis primae tomus primus* od stranice 228.

Krčelić izostavlja spomenuti dva djela koja su uvelike obilježila književno stvaralaštvo Pavla Gregorijanca: *Mnemosynon* i *Breviarium*. *Mnemosynon* je crkveno-povijesno djelo u kojem se Gregorijanec dotiče povijesti ugarskih biskupija i nadbiskupija te opisuje najviše državne časti i navodi imena ugarskih dužnosnika tijekom stoljeća. *Breviarium* je također povijesno djelo u kojem Gregorijanec razlaže ugarsku povijest od najstarijih vremena i nudi opis zemalja između rijeka Drave, Dunava i Save.

3.3.3 Juraj Drašković

Krčelić ne navodi godinu, datum i mjesto rođenja Jurja Draškovića, ali navodi točan datum i mjesto njegove smrti. Iz suvremene literature proizlazi da je navedeni autor rođen 5. veljače

⁵¹ „Paulus, quem proponimus, episcopus erat Zagrabienensis a multiplici doctrinarum genere celebris, signanter autem in iuris scientia rebusque ecclesiasticis; prudentia et dexteritate in tractandis negotiis magnus;“ Krčelić, *Scriptorum ex regno Sclavoniae...*, 1774. str. 19.

⁵² „...ideo nomine regis et regni ad Romanum pontificem aliosque principes egit oratorem procuravitque a papa Marcello annatarum pro regno Hungariae exemptionem, successive solvi ab episcopis denuo receptarum. Paulo Sarpio teste, ut orator Hungariae, primis decem sessionibus Tridentini concilii interfuit.“ Krčelić, *Scriptorum ex regno Sclavoniae...*, 1774. str. 19.

1525. u selu Biline kraj Knina. Umro je 31. siječnja 1587. u Beču, kako stoji i u Krčelića⁵³ i u suvremenoj literaturi.

Autor posvećuje veoma kratak odlomak teksta biskupu Jurju Draškoviću iako je svjestan njegovog značenja u kontekstu hrvatske književnosti, te društvenog i crkvenog života šesnaestog stoljeća. Krčelić se ispričava⁵⁴ zbog kratkoće odlomka teksta i šturosti informacija koje navodi o Draškoviću te one koji žele saznati više upućuje na svoje djelo *Historiarum cathedralis ecclesiae Zagrabienensis partis primae tomus primus*.⁵⁵

Od važnih epizoda u Draškovićevom životu te njegovih crkvenih i svjetovnih funkcija Krčelić navodi samo prisustvovanje na zasjedanju Tridentskog koncila i sasvim općenito položaj biskupa. Iz suvremene literature može se konkretno saznati da je Drašković sudjelovao na trećem zasjedanju Tridentskog koncila i da je obnašao dužnost tajnika kralja Ferdinanda I., prepozita u Požunu, pečujskog biskupa, zagrebačkog biskupa, biskupa i kraljevskog kancelara u Győru i kaločkog nadbiskupa.

Vezano uz književni opus, Krčelić navodi ukupno šest djela uz komentar kako je Drašković pisao puno,⁵⁶ ali izostavlja njegove radove vezane za pobijanje protestantskog crkvenog učenja: *Confutatio eorum quae dicta sunt a J. Calvino Sacramentario, super verbis Domini hoc est Corpus meum* i Draškovićev prijevod na mađarski djela Vinzenca iz Lerina *De christiana religionis veritate contra novatores tractatus*. Taj Krčelićev postupak valja interpretirati u kontekstu njegove osobne naklonosti prema temeljnim načelima protestantizma i u kontekstu neslaganja s aktualnim crkvenim vodstvom.

3.3.4 Antun Vramec

Antun Vramec rođen je 1538. godine u Ormožu,⁵⁷ a taj podatak saznajemo iz suvremene literature. Krčelić navodi samo godinu njegove smrti: prema njemu, Vramec je umro oko

⁵³ „Obiit Viennae pridie Kal. Feb. 1587.“ Krčelić, *Scriptorum ex regno Sclavoniae...*, 1774. str. 21.

⁵⁴ „Maior longe cum sit meritis suis, atque doctrina, quam ut a nobis brevitati studentibus recenseri valeat.“ Krčelić, *Scriptorum ex regno Sclavoniae...*, 1774. str. 20.

⁵⁵ „ideo, qui acta, virtutes dignitatesque eius nosse cupit, legat tot tantosque de Georgio hoc scriptores: Historiam item Eccl. Zagr. a pag. 236.“ Krčelić, *Scriptorum ex regno Sclavoniae...*, 1774. str. 20.

⁵⁶ „Scripsit plura: 1. *Philosophum verum*. 2. *Orationes sacras in Consilio Tridentino, in Synodis et ad populum*. 3. *Quaestiones fidei*. 4. *Romani pontificis, ac Sedis Apostolicae auctoritas iussu Ferdin. ad Piusimum Ferdin. contra a Germaniae sensum demonstrata*. 5. *Historiam et acta Concilii Tridentini*, cui ut orator interfuit. 6. *Epistolam paraeneticam ut electus episcopus Quinque Ecclesiensis, ad Dioecesanos*.“ Krčelić, *Scriptorum ex regno Sclavoniae...*, 1774. str. 20.

⁵⁷ Ormož je grad smješten na sjeveroistoku Slovenije na samoj granici s Republikom Hrvatskom.

1572. godine.⁵⁸ Taj se podatak ne podudara s današnjim saznanjima temeljenim na brojnim istraživanjima, prema kojima je Vramec umro 1588. godine u Varaždinu.

Osim podatka da je bio prezbiter na području Zagrebačke biskupije, župnik crkve svetog Marka, zagrebački kanonik i arhidakon zagrebački, varaždinski i bekšinski, Krčelić u svojem pregledu ne pruža čitatelju daljnje informacije o obrazovanju, djelovanju i životu Antuna Vramca. Navedeni autor studirao je filozofiju i teologiju u Beču i Rimu, gdje je i doktorirao. Godine 1568. godine vraća se u Zagreb, gdje kao vrlo mlad svećenik postaje kanonikom. 1581. godine kao vrstan poznavatelj crkvenog i svjetovnog prava izabran je na dužnost prisjednika banskog oktavalnog suda⁵⁹ i na toj je dužnosti ostao do kraja života.

Što se tiče književnog djelovanja Antuna Vramca, Krčelić navodi njegova oba djela,⁶⁰ ali ne naglašava da su pisana na hrvatskom jeziku i kajkavskom dijalektu. *Kronika vezda znovič spravljena kratka slovenskim jezikom* prvo je hrvatsko historiografsko djelo pisano na kajkavskom narječju. *Postila na vse leto po nedelne dni vezda znovič spravljena slovenskim jezikom* tiskana je u dva dijela, a smatra se najstarijom hrvatskom knjigom tiskanom u Varaždinu 1586. godine.

3.3.5 Andrija Dudić

Što se tiče biografskih podataka, Krčelić navodi samo podrijetlo i mjesto smrti Andrije Dudića.⁶¹ Krčelićevi podaci u ovom se slučaju poklapaju sa suvremenim saznanjima o Andriji Dudiću. Navedeni je autor rođen u Budimu 16. veljače 1533., a umro je 23. veljače 1589. godine u Wroclawu. Dudići su podrijetlom iz sela Orehovica u sjevernoj Hrvatskoj na području Međimurske županije. Stekavši sjajnu humanističku naobrazbu, Dudić je obnašao razne diplomatske dužnosti, a bio je i kninski, čanadski i pečujski biskup. Od važnijih događaja u Dudićevom životu Krčelić navodi njegovo sudjelovanje na Tridentskom koncilu,⁶²

⁵⁸ „Obiit circa 1572.“ Krčelić, *Scriptorum ex regno Sclavoniae...*, 1774. str. 22.

⁵⁹ Banski oktavalni sud je prvostupanjski i prizivni sud Hrvatske i Slavonije koji se spominje još u 12. stoljeću. Predsjednik suda bio je ban, a imao je devet prisjednika koje je imenovao Sabor. Brozović, *Hrvatska enciklopedija*. 8, *O-Pre*, Leksikografski zavod, 2006.

⁶⁰ „Scripsit historiam, cuius frequens apud scriptores mentio; dein conciones etiam ad usum parochorum.“ Krčelić, *Scriptorum ex regno Sclavoniae...*, 1774. str. 22.

⁶¹ „Vratislaviae vitam finivit.“ Krčelić, *Scriptorum ex regno Sclavoniae...*, 1774. str. 22.

⁶² „...et cum a doctrina celebris esset, in synodo nationali sub Olaho Primate die 23. Aprilis anni 1561. celebrata, nomine Ecclesiae Hungaricae cum Ioanne Kolosvari, designato Chanadiensis episcopo, missus ad Concilium Tridentinum, eidem cum reliquis patribus interfuit ad finem.“ Krčelić, *Scriptorum ex regno Sclavoniae...*, 1774. str. 22.

gdje se, kako saznajemo iz suvremene literature, pokazao kao izvrstan govornik i vrstan poznavatelj klasičnog latiniteta.

U daljnjem tekstu posvećenom Andriji Dudiću Krčelić govori o njegovoj drugoj ženidbi i implicira Dudićev prelazak na protestantizam. Iz suvremene literature saznaje se kako je Dudić prvo postao kalvinist, zatim antitrinitanac te je na koncu prihvatio evangeličku vjeru, zbog čega je ekskomuniciran. Krčelić također navodi da je Dudić iza sebe ostavio velik opus, ali ne navodi konkretno ni jedno njegovo djelo.⁶³ Iz suvremene literature saznajemo da je Dudić sastavio nebrojene teološke, filozofske, pravne, matematičke, astronomske, povijesne, geografske, medicinske spise, komentare evanđelja, gramatičke studije te pjesme na grčkom i latinskom jeziku.

3.3.6 Mihael Bučić

Krčelić u svojem pregledu hrvatske kontinentalne književnosti ne navodi točne podatke o datumu, godini i mjestu rođenja i smrti Mihaela Bučića, a o njegovoj biografiji i podrijetlu i danas znamo vrlo malo. Sa sigurnošću se može utvrditi jedino da je rođen prije 1540. godine i da je umro krajem šesnaestog stoljeća. Krčelić kratko navodi da Bučić potječe iz plemićke obitelji iz Slavonije⁶⁴ i upućuje čitatelja koji je željan detaljnijih informacija na vlastito djelo *De Regnis Dalmatiae, Croatiae, Slavoniae notitiae praeliminares*, no te su informacije u suvremenoj literaturi ocijenjene nepouzdanima. Prema Krčelićevim navodima Bučić je bio župnik u Belici na području današnje Međimurske županije, dok suvremeni izvori navode Bučića kao župnika u Stenjevcu kraj Zagreba. Krčelićevi navodi i suvremeni podaci slažu se oko Bučićevog preseljenja u Nedelišće,⁶⁵ gdje navedeni autor prelazi na kalvinizam, prema svjedočanstvu Venancija Glavine iz 1771. kojega spominje i sam Krčelić.⁶⁶ Zbog naklonosti

⁶³ „Ab illo scriptorum plura sunt edita, esto singula cum professione Romano catholica non convenient.“ Krčelić, *Scriptorum ex regno Sclavoniae...*, 1774. str. 22.

⁶⁴ „Nobilis in Sclavonia fuerat familia Buchich, cuius rei documentum vide in *Notitiis Praeliminar. de Regnis Dalm. Croa. et Slav.* a pag. 499.“ Krčelić, *Scriptorum ex regno Sclavoniae...*, 1774. str. 23.

⁶⁵ Danas općina u sjevernoj Hrvatskoj u Međimurskoj županiji na pola puta između Varaždina i Čakovca. Važnost malog mjesta Nedelišće krajem šesnaestog stoljeća objašnjava nam Krešimir Čvrljak u knjizi *Humanizam i humanisti renesansnoga Varaždina*. Na području Nedelišća krajem šesnaestog stoljeća nalazila se protestantska pokretna tiskara. Čvrljak ocjenjuje kako je tiskara predstavljala prosvjetnu i kulturnu blagodat na području Varaždinskoga literarno-humanističkog kruga. Upoznati s ovom činjenicom, možemo lakše shvatiti zašto se Bučić odlučio preseliti u Nedelišće i zašto je upravo tamo prešao na kalvinizam. Čvrljak, Krešimir, *Humanizam i humanisti renesansnoga Varaždina*, Državni arhiv u Varaždinu, Varaždin, 2011. str. 84, 85, 86.

⁶⁶ „Acta haec synodalia anno 1771. frater Venantius Glavina, institui Paulini professus cum eruditis sane notis et tribus corollariis edidit ad perennem nominis sui gloriam et honorem.“ Krčelić, *Scriptorum ex regno Sclavoniae...*, 1774. str. 24.

prema protestantizmu i zbog prelaska na kalvinizam Bučića je zagrebački biskup Juraj Drašković isključio iz Katoličke crkve, osudio njegov nauk i naredio da se unište njegove knjige.⁶⁷ Krčelić nadalje spominje osnivanje tiskare u Nedelišću po Bučićevoj zaslugi u kojoj su se tiskala djela kalvinističke doktrine na hrvatskom jeziku.

Govoreći o pisanim djelima, Krčelić citira Primoža Trubara koji Bučiću pripisuje djela: *Coniuncta opera Antonii Dalmatae et Stephani comitis Istriae; Testamentum novum; Chatechismum; Maximiliano Bohemiae regi dedicata opera*, dok u suvremenoj literaturi nalazimo navode kako se ta djela ne mogu sa sigurnošću pripisati Mihaelu Bučiću.

3.3.7 Nikola (Stepanić) Selnički

Krčelić ne navodi datum, godinu i mjesto rođenja Nikole Stepanića Selničkog, a točan datum i godina njegovog rođenja nisu nam ni danas poznati, no polazi se od pretpostavke da je rođen sredinom šesnaestog stoljeća (oko 1553. godine) u mjestu Selnica kraj Konjščine. Krčelić ipak navodi datum i godinu smrti koja se ne podudara sa suvremenim podacima. Prema Krčeliću Nikola Stepanić Selnički umro je 24. prosinca 1603., dok se danas smatra da je navedeni autor umro 24. prosinca 1602. godine u Zagrebu, gdje je i pokopan.

Krčelić navodi da se Selnički školovao u Parizu, gdje je studirao teologiju i pravo.⁶⁸ Suvremeni pak izvori govore da se obrazovao u Parizu i Bologni, gdje je doktorirao filozofiju i teologiju. Od crkvenih funkcija Krčelić navodi kako je Selnički bio zagrebački biskup, što podrazumijeva da je prije toga obnašao niže crkvene dužnosti koje se navode i u suvremenoj literaturi.

Što se tiče književnog djelovanja, Selničkoga smatramo povijesnim piscem. Krčelić navodi kako je navedeni autor iza sebe ostavio dva znamenita povijesna spisa, ali ne navodi točan i puni naslov.⁶⁹ Iz suvremene literature saznajemo kako je djelo *Povijest opsade Siska (Historia obsidionis Sisciae)* izgubljeno, a djelo *Povijest opsade Petrinje i serdarova poraza (Historia obsidionis Petriniae et cladis Szerdarianae)* očuvano do danas.

⁶⁷ „Anno 1574. per episcopum Georgium Draskovich synodali damnatur sententia suumque opus synodaliter refutatur...” Krčelić, *Scriptorum ex regno Sclavoniae...*, 1774. str. 24.

⁶⁸ „Ceterum, quae nostri sunt instituti, e primis temporum illorum literatis quod fuerit, non solum eius studia Parisiis in theologia et iure peracta svadent, sed opera etiam ipsa.” Krčelić, *Scriptorum ex regno Sclavoniae...*, 1774. str. 26.

⁶⁹ „Scripsit sui temporis historiam, signanter Petrinensem obsidionisque Sisciae...” Krčelić, *Scriptorum ex regno Sclavoniae...*, 1774. str. 27.

3.4. pisci 17. stoljeća

3.4.1 Ivan Tomko Mrnavić

Biografija i književno djelo Ivana Tomka Mrnavića i danas izazivaju mnoge nedoumice. Krčelić ne donosi točan datum i godinu njegova rođenja, ali jasno navodi svoj stav o njegovom podrijetlu.⁷⁰ Prema Krčelićevim navodima obitelj Mrnavić potječe iz Srbije, a kao mjesto rođenja i podrijetla pogrešno se uzima Dalmacija.⁷¹ Iz suvremenih izvora saznajemo kako je Mrnavić rođen 7. veljače 1580. godine u Šibeniku. Podaci o smrti navedenog autora također se ne podudaraju. Krčelić tvrdi kako je Mrnavić umro krajem prosinca 1639. u Rimu, dok suvremeni proučavatelji kao datum Mrnavićeve smrti uzimaju 1. travnja 1637. godine. Danas se sa sigurnošću ne može utvrditi ni mjesto Mrnavićeve smrti. Pretpostavlja se da je umro u Rimu, u Trnavi ili u Beču.

Što se tiče Mrnavićevih crkvenih dužnosti, pouzdano se može reći da je bio kanonik, arhidakon i napoljetku biskup, no podaci o njegovom stupanju na te dužnosti koje navodi Krčelić uvelike odudaraju od podataka iz suvremene literature. Prema Krčeliću Mrnavić obnaša dužnost zagrebačkog kanonika od 1622. godine, 1624. postaje arhidakonom i 10. studenoga 1631. postaje biskupom bosanskim. Suvremeni pak izvori tvrde da je Mrnavić postao zagrebačkim kanonikom tek 1628., podaci vezani uz obnašanje dužnosti arhidakona se ne spominju, a podaci vezani za stupanje na biskupsku stolicu se poklapaju.

Krčelić opširno navodi Mrnavićevu pisanu ostavštinu uz komentar kako postoje još mnoga njegova neobjavljena djela u rukopisu. Kronološkim redom navodi se ukupno dvanaest djela: *Vita Petri Berislai Vesprimiensis episcopi Dalm. Croat. et Slav. Bani. Anno 1621. editum; Regiae sanctitatis Illyricanae foecunditas; Unica gentis Aureliae Valeriae Salonitanae Dalmatinae nobilitas 1632; Indicia vetustatis et nobilitatis familiae Martiae vulgo Mernavichiae Nissensis; S. Felix episcopus et martyr Spalatensis urbi et orbi vindicatus 1634; Sacra columba Ven. capituli canonicarum S. Petri Romariensis ab impostura vindicata suaeque origini restituta; Vita B. Augustini Gazotti, Patricii Traguriensis, ex ordine dominicano, episcopi Zagr. ac deinde Lucerinae; Vita Magdalenae Modrussiensis, sanctae mulieris, quae coenobium Arbense sacrarum virginum fundavit; Oratio in laudem Fausti*

⁷⁰ „Dalmatiae hanc non fuisse ab origine etiam familiam, monumenta ab ipso Ioanne producta demonstrant; verum e Servia in Sclavoniam venientes in hac bona plurima fuere consecuti.“ Krčelić, *Scriptorum ex regno Sclavoniae...*, 1774. str. 32.

⁷¹ „Et quia a puero clericali statui nomen dedisset, Sibinicensis titulo erat canonicus, quod occasio fuerit, ut Dalmata esse putaretur.“ Krčelić, *Scriptorum ex regno Sclavoniae...*, 1774. str. 34.

*Verantii Sibenicensis, episcopi Chanadiensis in Hungaria; Vinea Domini; Acta Marcelli pontificis, qui Caio successit post Marcellianum; Dialogi de Illyrico de rebus Dalmaticis.*⁷²

Današnji proučavatelji ne pripisuju sva navedena djela Mrnaviću. Postojalo je dugo rašireno mišljenje da je djelo *Vita Petri Berislai Vesprimiensis Episcopi Dalm. Croat. et Slav. Bani* Mrnavić preuzeo od Vrančića i objavio ga pod svojim imenom, no novija istraživanja djelomično osporavaju tu tvrdnju. U suvremenoj literaturi mogu se također pronaći podaci da je Mrnavić pisao na hrvatskom i talijanskom jeziku, što Krčelić izostavlja.

3.4.2 Benedikt Vinković

Benedikt Vinković rođen je 1581. godine u Jastrebarskom, a taj podatak može se naći tek u suvremenoj literaturi jer Krčelić ne spominje mjesto, datum i godinu njegovog rođenja. Krčelić ipak kao datum smrti navedenog autora uzima 28. travnja 1643., međutim taj se podatak ne podudara sa suvremenim izvorima u kojima se kaže da je Vinković umro 2. prosinca 1642. godine u Zagrebu.

Krčelić nadalje ne spominje Vinkovićevo podrijetlo i obrazovanje. Iz suvremene literature proizlazi kako je studirao filozofiju u Beču, pravo i teologiju u Bologni. Krčelić navodi da je Vinković obnašao mnoge crkvene dužnosti i da je bio zagrebački kanonik, arhidakon, prepozit, od 1631. pečujski i od 1637. zagrebački biskup.⁷³ Krčelićevi podaci koji se odnose na Vinkovićevo stupanje na dužnost biskupa u Pečuhu ponovno se ne podudaraju sa suvremenim saznanjima koja ukazuju da je na tu dužnost stupio već 1630. godine. Krčelić ne navodi ni točne naslove Vinkovićevih književnih djela, ali napominje kako je navedeni autor mnogo pisao i uvelike zadužio buduće autore.⁷⁴ Iz suvremene literature saznajemo da je Vinković napisao prvu povijest Zagrebačke biskupije te da se u svojim spisima bavio problematikom sjedinjavanja pravoslavaca s Katoličkom crkvom. Sva su njegova djela do danas ostala u rukopisu.

⁷² Krčelić, *Scriptorum ex regno Sclavoniae...*, 1774. str. 35.

⁷³ „Canonicus erat Zagrabienensis et per plura capituli officia, atque archi-diaconatus transiens anno 1624. Praepositus fuit constitutus... anno 1631. declaratus fuit episcopus Quinque-Ecclesiensis, tum 1637. Zagrabienensis.“ Krčelić, *Scriptorum ex regno Sclavoniae...*, 1774. str. 36.

⁷⁴ „His attamen notationibus multum se debere, confessi sunt scriptores eo posteriores, uti Ritter, Kovachevich, Marcellevich, Kerchelich.“ Krčelić, *Scriptorum ex regno Sclavoniae...*, 1774. str. 37.

3.4.3 Rafael Levaković

Krčelić ne spominje datum, godinu i mjesto rođenja Rafaela Levakovića, a navodi kako mu nije poznat ni datum, godina i mjesto njegove smrti.⁷⁵ Iz suvremene literature saznajemo da je Levaković rođen u Jastrebarskom 1597. i da je umro 1. prosinca 1649. godine u Zadru. Krčelić veoma opširno opisuje važne događaje iz Levakovićevoeg života, njegovo crkveno, književno, pa i svjetovno djelovanje. Od titula koje je navedeni autor nosio i crkvenih dužnosti koje je obnašao, Krčelić spominje Levakovićevu pripadnost Redu male braće kojem se kao gojenac⁷⁶ priključio vrlo rano i u kojem je kasnije obnašao dužnost lektora. Nadalje postao je *Commissarius terrae Sanctae*⁷⁷ i preuzeo čast smederevskog biskupa. Budući da je postao biskupom a da prije toga nije obnašao dužnost kanonika i arhiđakona, zagrebački biskup Benedikt Vinković naknadno ga imenuje kanonikom, arhiđakonom i prefektom.⁷⁸ Krčelić navodi da je Levaković imenovan nadbiskupom ankarskim,⁷⁹ o čemu nisam našao potvrdu u modernoj literaturi. S druge pak strane u suvremenoj se literaturi nailazi na podatak da je Levaković obnašao dužnosti ohridskog i prizrenskog biskupa, što Krčelić ne spominje.

U svojem pregledu književnosti Krčelić navodi ukupno sedam Levakovićevih djela: *Copiae multorum diplomatum regionum partim ex ipsis originalibus, partim authenticis instrumentis exscriptorum; Basilicae cathedralis Zagradiensis accurata descriptio; Summaria proventuum actualium cuiusvis dioecesei et titularis in Hungaria episcopatus expositio; Examen Bonfinii de S. Stephano 1. rege Hungariae et filio eius S. Emerico, duce Sclavoniae; Catalogus parochiarum, abbatiarum, monasteriorum olim in dioecesi Zagradiensi existentium; Conceptus originales manu mea scripti in rebus arcanioribus ad plures S.R.E. cardinales et apostolicum nuncium; Schismatis destructio ad reducendos et uniendos cum Romano pontifice Schismaticos.*⁸⁰

Ipak, Krčelić izostavlja spomenuti Levakovićeva djela na narodnom jeziku (*Psalterić, Misal rimskij, Časoslov rimskij...*), njegov rad na prepisivanju povijesnih izvora (*Kronika popa*

⁷⁵ „Annus diesque mortis suae nobis ignota sunt.“ Krčelić, *Scriptorum ex regno Sclavoniae...*, 1774. str. 39.

⁷⁶ Alumnus – osoba koja se sprema za svećenička zvanja, a troškove njezina školovanja snosi Crkva.

⁷⁷ Krčelić, *Scriptorum ex regno Sclavoniae...*, 1774. str. 38.

⁷⁸ „Benedictus itaque Vinkovich episcopus Zagradiensis postquam Levakovich titulo factus fuisset episcopus, vacans beneficium canonicatus Ecclesiae Zagradiensis una et archi-diaconatum cathedralem cum altaria S. Stephani in arce episcopali eidem contulit: fecit eum declaravitque tabularii sui et capitularis praefectum.“ Krčelić, *Scriptorum ex regno Sclavoniae...*, 1774. str. 38.

⁷⁹ „...cum redivisset in Italiam, archi-episcopus Ancyranus fuerat declaratus.“ Krčelić, *Scriptorum ex regno Sclavoniae...*, 1774. str. 39.

⁸⁰ Krčelić, *Scriptorum ex regno Sclavoniae...*, 1774. str. 39, 40.

Dukljanina i *Historia Salonitana*) i Levakovićeva djela u stihu (*Pozdrav Jurju knezu Zrinskomu*).

3.4.4 Juraj Ratkaj

Krčelić posvećuje veoma kratak odlomak teksta Jurju Ratkaju jer smatra da je navedeni autor dovoljno poznat i da bi opširnija elaboracija bila izlišna. Ne navodi datum, godinu i mjesto rođenja i smrti Jurja Ratkaja iako se može pretpostaviti da su mu ti podaci bili poznati. Juraj Ratkaj rođen je, kako saznajemo iz suvremene literature, 1612., a umro je 1666. godine. Potječe iz okolice Varaždina — iz Velikog Tabora, gdje je njegova obitelj posjedovala veleban dvorac i gdje je Juraj proveo velik dio svojega života.

Nakon smrti zagrebačkog biskupa Martina Bogdana, Ratkaj je očekivao da će njemu pripasti biskupska čast. Ipak, na njegovo veliko razočaranje zagrebačkim biskupom imenovan je Petar Petretić. Juraj Ratkaj od toga se trenutka povlači i živi samotno do kraja života ne želeći se dalje sukobljavati s crkvenim vodstvom.⁸¹

Krčelić ne navodi točan naslov Ratkajevog djela jer smatra da je ono svima poznato.⁸² *Memoria regum et banorum regnorum Dalmatiae, Croatiae et Sclavoniae* danas se smatra prvom sustavnom povijesti Hrvata.

3.4.5 Pavao Ritter

Krčelić u svojem pregledu ne navodi datum i godinu rođenja Pavla Rittera iako bismo mogli pretpostaviti da su mu ti podaci bili poznati. Iz suvremene literature saznajemo da je navedeni autor rođen 7. siječnja 1652. godine. Krčelić ipak spominje da je Pavao rođen u Senju zbog dužnosti na kojoj je njegov otac tamo bio.⁸³ Ritterov otac podrijetlom je iz Alzasa, a u Senju je boravio kao krajiški časnik koji je zbog iznimnih zasluga u borbi protiv Turaka dobio plemićku titulu. Krčelić navodi da je Pavao Ritter umro 17. prosinca 1713. godine u Beču,⁸⁴

⁸¹ „Sed quia post mortem *Martini Bogdan* pro episcopatu Zagrabiensi sibi conferendo fuisset sollicitus; denominati episcopi Petri Petretich eam sensit iram, ut demum beneficiis cathedralis huius ecclesiae pro habenda pace cesserit vixeritque privatus.“ Krčelić, *Scriptorum ex regno Sclavoniae...*, 1774. str. 40, 41.

⁸² „Edidit opus notum omnibus, denuo reimpressum.“ Krčelić, *Scriptorum ex regno Sclavoniae...*, 1774. str. 41.

⁸³ „Ob gestum a parente suo Segniae officium, Paulus natus est Segniae et Segniensis vocatus...“ Krčelić, *Scriptorum ex regno Sclavoniae...*, 1774. str. 43.

što se ne podudara sa suvremenim podacima koji govore da je navedeni autor umro već 20. siječnja 1713. godine.

Pavao Ritter temeljno je obrazovanje stekao u Senju, a kasnije se školovao na isusovačkom kolegiju u Zagrebu. Znanja o bakrorezu i tiskarstvu stekao je kod J. W. Valvasora, a geografiju izučavao kod J. M. Vischera u Beču, o čemu nam Krčelić ne pruža nikakve detaljnije informacije iako spominje njegov boravak i život u Zagrebu i Beču. Krčelić navodi kako se Ritter iz ljubavi prema starini u početku bavio heraldikom.⁸⁵

Što se tiče dužnosti koje je Ritter obnašao i važnijih epizoda iz njegovog života, Krčelić spominje čast „zlatnog viteza“ koju mu je iskazao hrvatsko-ugarski kralj Josip I. 1687. godine. Ritter je 1691. bio proglašen podžupanom Krbave i Like, a naposljetku je postao kraljevskim savjetnikom i barunom. 1694. godine dobio je na upravljanje Zemaljsku tiskaru u Zagrebu u kojoj je djelovao do 1709., kada mu je Sabor oduzeo pravo upravljanja tiskarom zbog njegovih sukoba s turopoljskim plemstvom i Kaptolom.⁸⁶

Pavao Ritter ostavio je velik broj spisa i književnih djela koje bi bilo teško sve pobrojati. Budući da je upravo Baltazar Adam Krčelić po odluci Marije Terezije iz 1749. godine Ritterovu pisanu ostavštinu prenio u Hrvatsku i prvi se njome detaljnije pozabavio, moglo bi se reći da je imao vrlo dobar uvid u nju i njegove bismo podatke mogli ocijeniti pouzdanima. Od objavljenih Ritterovih djela Krčelić navodi: *Chronica Croatica; Sibylla utrumque vulgari idiomate; Natales D. Ladislao restituti; De Bosnia; Versus varii et multiplices sub titulo Anagrammatum.*⁸⁷ Od Ritterovih djela koja su do 1774. ostala u rukopisu, Krčelić navodi: *Servia illustrata; Examen historicum de Hungariae in Croatiam iure; Ioannis Lucii officiae; Banologia; Extractus lectorum in diversis scriptoribus, maxime Byzantinis; Variorum diplomatum sincera et fidelis copiatio ad historiam in variis illustrandam; Extractus diplomatum diversorum archiviorum; Lexicon Sclavonicum; Gramatica Croatica; Privilegia et notitiae episcopatus Quinque-Ecclesiensis, addita episcoporum serie; Catalogus*

⁸⁴ „Obiit itaque Viennae die 17. Decembris anni 1713.“ Krčelić, *Scriptorum ex regno Sclavoniae...*, 1774. str. 45.

⁸⁵ „Animadvertens communem esse ambitionem vetustatis familiarum, ab heraldica inchoavit duxitque tantorum genealogias ex ingenio, derivationibus nempe nominum.“ Krčelić, *Scriptorum ex regno Sclavoniae...*, 1774. str. 43.

⁸⁶ „Anno 1687. in comitiis Posoniensibus, occasione coronationis Iosephi I. eques auratus factus est. 1691. Vicecomes Likae et Corbaviae et deinde regius consiliarius, demum baro. Vir habitus cultusque ab omnibus pro egregie docto. Typographia ut erigeretur Zagrabiae, persvasit statibus: qua re tantorum offendit animos sibique nocuit.“ Krčelić, *Scriptorum ex regno Sclavoniae...*, 1774. str. 44.

⁸⁷ Krčelić, *Scriptorum ex regno Sclavoniae...*, 1774. str. 45.

*episcoporum Zagradiensium cum quibusdam memoriis, item Bosniensium; Catalogus episcoporum Segniensibus; Fragmenta et adversaria varia ad illustrandam historiam; Epistolae ad amicos et horum ad Ritterum versibus scriptae; Illustratio Rascianorum in ritu Graeco viventium ex privilegiis et scriptoribus Cyrillianis; Miscelanea varia maxime astronomica; Genealogia variorum; Vitae sanctorum Illyrii.*⁸⁸

3.4.6 Juraj Habelić

Krčelić na samom kraju svojeg pregleda hrvatske kontinentalne književnosti u kratkim crtama govori o Jurju Habeliću: *Georgius Habelich S. I. presbyter Dictionarium vocabulorum Croaticorum edidit Graecii 1670. item Catechismum cum historia, vulgari utrumque idiomate.*⁸⁹ Iz suvremene literature saznajemo da je Habelić rođen u Starom Čiču kraj Zagreba i da je umro u Zagrebu 1678. godine. Bio je član Družbe Isusove, školovao se u Zagrebu, Leobenu, Grazu i Trnavi, a djelovao je u Zagrebu, Rijeci i Varaždinu, gdje je obnašao dužnost rektora Varaždinskog kolegija. Svojim djelovanjem pridonio je osnivanju zagrebačkoga Hrvatskog sveučilišta 1669. godine.

Ne navode se gotovo nikakvi biografski podaci o navedenom autoru, već samo dva djela napisana na narodnom jeziku, iako s naslovima prevedenima na latinski: *Dictionarium Vocabulorum Croaticorum*⁹⁰ i *Catechismum cum historia.*⁹¹ Krčelić ipak izostavlja spomenuti treće Habelićevo znamenito djelo, *Pervi otcza nassega Adama greh,*⁹² napisano također na hrvatskom jeziku.

⁸⁸ Krčelić, *Scriptorum ex regno Slavoniae...*, 1774. str. 45, 46.

⁸⁹ Krčelić, *Scriptorum ex regno Slavoniae...*, 1774. str. 47.

⁹⁰ Habelić, Juraj, *Dictionar ili Rechi Szlovenszke zvxega ukup zebrane, u red pofztaulyene i diachkemi zlahkotene trudom Jurja Habelicha*, u Nemskom Gradczu: pri odvetku Widmanstadiussa, 1670.

⁹¹ Habelić, Juraj, *Zerczalo Marianzko, to je to poniznozt Devicze Marie, kaje Boga rodila*, u Nemskom Gradczu: pri odvetku Widmanstadiussa, 1662.

⁹² Habelić, Juraj, *Pervi otcza nassega Adama greh*, u Nemskom Gradczu: pri odvetku Widmanstadiussa, 1674.

4. ZAKLJUČAK

Podaci Baltazara Adama Krčelića vezani uz biografiju i bibliografiju hrvatskih kontinentalnih pisaca koji su navedeni u djelu *Scriptorum ex regno Sclavoniae a seculo XIV. usque ad XVII. inclusive collectio* uvelike se podudaraju s podacima kojima raspolažemo danas. Suvremeni se izvori štoviše, navodeći biografske i bibliografske podatke pisaca iz navedenog razdoblja, često oslanjaju upravo na Krčelićev pregled hrvatskih kontinentalnih autora od 14. do 17. stoljeća.

Ipak, kod nekih autora Krčelić izostavlja spomenuti datum, godinu i mjesto rođenja ili smrti iz razloga što mu ti podaci nisu poznati ili iz razloga što su podaci opće poznati i bilo bi izlišno ponavljati ih. Nikakve biografske podatke Krčelić ne navodi o Augustinu Kažotiću, Ivanu Vitezu od Sredne, Pavlu Ivaniću, Stjepanu Brodariću, Pavlu Gregorijancu, Mihaelu Bučiću, Rafaelu Levakoviću, Jurju Ratkaju, Kristoforu Kupiniću, Franji Jambrehoviću, Jurju Hablediću i Ivanu Leopoldu Payeru, dok su nam danas u potpunosti poznati podaci o Kažotiću, Ivanu Vitezu od Sredne, Brodariću, Levakoviću, Ratkaju i Hablediću i djelomično podaci o Pavlu Gregorijancu, Kristoforu Kupiniću i Franji Jambrehoviću. Ni danas nam uopće nisu poznati podaci o životu i smrti Pavla Ivanića, Mihaela Bučića i Ivana Leopolda Payera.

Djelomične biografske podatke⁹³ Krčelić navodi o Ivanu Arhidakonu Goričkom, Jurju Draškoviću, Antunu Vramcu, Andriji Dudiću, Nikoli Selničkom, Ivanu Tomku Mrnaviću, Benediktu Vinkoviću i Pavlu Ritteru. Podaci o rođenju koji kod Krčelića nedostaju, danas su nam poznati o Jurju Draškoviću, Vramcu, Dudiću, Ivanu Tomku Mrnaviću, Benediktu Vinkoviću i Pavlu Ritteru, dok nam podaci o rođenju Ivana Arhidakona Goričkog i Nikole Selničkog nisu ni danas poznati.

Podaci o smrti Ivana Arhidakona Goričkog, Antuna Vramca, Nikole Selničkog, Ivana Tomka Mrnavića, Benedikta Vinkovića i Pavla Rittera ne podudaraju se s podacima kojima o navedenim autorima raspolažemo danas.

Ukratko, mogli bismo zaključiti da Krčelić u velikoj mjeri prešutno odustaje od navođenja podataka o rođenju autora koje ne može sa sigurnošću potvrditi i navodi samo pouzdane i provjerene podatke. Do tog zaključka dolazi se iz razloga što su mnogi podaci o rođenju spomenutih autora izostavljeni, a svi se navedeni podaci podudaraju s današnjim podacima i kao takvi mogu uvjetno shvatiti točnima. Podaci o smrti Krčeliću su očito mnogo važniji jer

⁹³ Uglavnom se navode podaci o smrti i izostavljaju podaci o rođenju autora.

ih sustavno navodi kod većine autora, a kod Rafaela Levakovića naglašava da mu taj podatak nije poznat, dok informacije o rođenju mnogih autora, koje mu nisu poznate, jednostavno prešućuje. Inzistirajući na sustavnom navođenju podataka o smrti, sve i ako ih nije mogao pouzdano utvrditi, Krčelić neminovno griješi i time žrtvuje vlastitu vjerodostojnost.

Što se tiče bibliografije spomenutih autora, Krčelićevi podaci su u pravilu veoma šturi i ne obuhvaćaju cjelinu književnog djelovanja i pisanja hrvatskih kontinentalnih autora u periodu od 14. do 17. stoljeća. Ipak, može se reći da je Krčelić spomenuo sva važna djela svakog autora i izostavio samo ona manje poznata ili književnopovijesno manje važna što je sasvim razumljivo s obzirom na činjenicu da se radi o udžbeniku i kratkom pregledu književnosti. Krčelić u mnogo navrata komentira kako nastoji pisati što kraće i kako ne želi zamarati čitatelja. Budući da je teško povući granicu između eventualnih manjkavosti Krčelićevih izvora i nastojanja da udžbenik bude što je moguće kraći, ne mogu se davati sudovi o Krčelićevoj neinformiranosti ili nepoznavanju ukupnog književnog opusa navedenih autora.

5. POPIS LITERATURE

Bogišić, R., *Hrvatska književna historiografija 18. stoljeća*, Zagreb, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, 1997.

Čvrlijak, K., *Humanizam i humanisti renesansnoga Varaždina*, Varaždin, Državni arhiv u Varaždinu, 2011.

Fancev, F., *Dokumenti za naše podrijetlo hrvatskoga preporoda; Građa za povijest književnosti hrvatske*, JAZU, knjiga XII, 1933.

Krčelić, B. A., *Annuae sive historia: ab anno inclusive 1748 et subsequis (1767) ad posteritatis notitiam*, preveo: Veljko Gortan, Zagreb, JAZU, 1952. Urednik: Nikola Majnarić.

Krčelić, B. A., *Scriptorum ex regno Slavoniae a seculo XIV. usque ad XVII. inclusive collectio*. Varaždin, Joan. Thoma de Trattnern, 1774.

Krčelić, B. A., *Življenje blaženoga Gazotti Augustina*, Vu Zagrebu, po štampe Ivana Weitz, 1747.

Krivošić, S., *Baltazar Adam Krčelić (1715 – 1778)*, Zagreb, Rad JAZU 375, 1978. Urednik: Grga Novak, str. 107. – 227.

Macan, T., *Hrvatski biografski leksikon 7*, Kam-Ko., Zagreb, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2009.

Mesić, M., *O Krčeliću i njegovih Annuah*, Zagreb, Dionička tiskara, 1875.

Nemec, K., *Leksikon hrvatskih pisaca*, Zagreb, Školska knjiga, 2000. Urednici: Dunja Fališevac, Krešimir Nemec, Darko Novaković.

Shek Brnardić, T., *Svijet Baltazara Adama Krčelića: Obrazovanje na razmeđu između tridentskog katolicizma i katoličkog prosvjetiteljstva*, Zagreb, Hrvatski institut za povijest, 2009.

Visković, V., *Hrvatska književna enciklopedija 2 Gl-Ma.*, Zagreb, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2010.

SCRIPTORUM EX REGNO SCLAVONIAE A SECCULO
XIV.USQUE AD XVII. INCLUSIVE

COLLECTIO

PUBLICO ET AUDITORIBUS OBLATA
DUM ASSERTIONES EX UNIVERSO STUDIO
POLITICO EXCERPTAS EX PRAELECTIONIBUS
PERILLUSTRIS ET CLARISSIMI DOMINI
ADALBERTI BARITS,

SCIENTIARUM POLITICO CAMERALIUM IN I. REGNO
CROATIAE PROFESSORIS PUBLICI ORDINARIJ.

Publice propugnandas susceperunt

D. MATHIAS KERCHELICH ET

D. JOANNES SZMENDROVICH,

EARUNDEM SCIENTIARUM AUDITORES IN
ACADEMIA REGIA ZAGRABIENSI

DIE MENSE AUGUSTO ANNO 1774.

LECTORI SALUTEM

Beati Severi doctrinam: sufficiat, nempe, quod libellus loquatur materiam et non loquatur authorem ita olim usu receptam extitisse, ut regulae instar haberetur, scribit Paulus de Ivanych. Quare fatetur: cum in fronte huius voluminis titulum auctoris solitum formare volueram, protinus contradictum fuit, ne ad hoc curam exponerem: atque hoc ex relata doctrina Severi. Nullus itaque de collectionis hujus compilatore sit sollicitus; verum respiciat attentusque sit ad materiam, quam libellus loquitur. Haec porro multiplicis est utilitatis et fructus. Commendat Sclavos hos Pannoniae Saviae de literarum cura et cultu: regni ipsius loquitur providentiam: quis enim fundatorum consiliorum de republica ipsiusque procurandae et conservandae felicitatis media, esse literas et scriptores, est negaturus? Quis ita coecus et insipiens, qui non videat, quae sit scriptorum doctorumque hominum in educatione iuventutis necessitas? Quis eorum usus in tot tantisque temporum vicissitudinibus? Sane S. Scripturae oraculo fulgebunt docti in perpetuas aeternitates. Hinc, cum pertineret ad politicam, rerum publicarum quamvis sollicitam esse debere de scriptoribus rerum utilium; collectionem hanc studiis hisce propriam omitere non potui. Permovit me etiam regnorum in Europa omnium exemplum, quae ad gloriam suam scriptores suos literatosque evulgarunt. Notum est omnibus Czvittingeri Hungariae literatae specimen: notum vicinae Styriae a Xisto Schier editum; ideo huius quoque Sclavoniae scriptores colligere volui. Universos me collegisse et comperisse, dicere nequeo; cum sciam, ante usum typographiae quaevis scribi oportuisse; plurimorum autem manuscripta vel perivere fatis temporum, vel nunc etiam in bibliothecis privatorumque scriniis iacent recondita. Illos itaque collegi, ad quorum opera ab aliis provocari animadverti, vel de quorum operibus fide digne sum informatus. Et cum fluxa vanaque sit gloria, in solo verborum splendore famam quaerere, de rebus scriptorum eram sollicitus talesque summo compendio proponuntur. Vide Sclavonia de te meritos tuosque filios memoriamque eorum cole sempiternam. Vos porro in Academia hac tot lectionum auditores, diligentia, studiis conatibusque vestris, habete, quos imitemini: contendendo studiis scriptisque vestris ad patriae decus et reipublicae felicitatem nominisque vestri splendorem perpetuum.

DE SCRIPTORIBUS SCLAVONIAE IN VETERI QUONDAM PANNONIAE SAVIA
SITAE

I.

Pannonnes olim, quum parebant Romani imperii Augustis, literas una coluisse, memorat Paterculus, dum scriberet: *non tantum a disciplinae militaris studio; sed linguae⁹⁴ quoque⁹⁵ Romanae notitia, atque literarum plerisque etiam usu*, eosdem commendari. Destructo ruinatoque in Pannonia Romano imperio variarumque gentium per Pannonias consequuta successione, quum demum Pannoniae Saviae incolatus Sclavis obvenisset, hi quoque non modo *in disciplinae militaris studio*, Pannonnes sequuti imitatique sunt, verum in *Romanae, seu Latinae linguae notitia, literarum etiam plerique usu*. Studium eorundem *disciplinae militaris* res ipsa loquitur: dum sese firmarunt in Pannonia Savia, dum bella gessere iam cum vicinis, iam his aliisque adfuere; dum enato Hungariae regno, ab Hungariae regibus ut castrenses habiti servatique sunt, dum nunc etiam in erectis confiniis et tot legionibus, militaris disciplinae studia contestantur. *Latinae linguae* peritia, quae qualisque apud Sclavos Pannoniae Saviae semper vigerit, testantur scriptores, ac monumenta, quae Latinis literis exarata cernuntur. Est quidem Sclavis duplex plane character, alter *Cyrillianus* (quo nunc potissimum Rutheni uterentur, ut ideo Ruthenicus audiat) alter *Glagoliticus*, sive *Hieronimianus* dictus, cuius olim usus vigit in Croatia partibusque maritimis multaque instrumenta eo character e expedita inveniuntur etiamnun in Dalmatiae quibusdam insulis; attamen⁹⁶ apud Sclavos Pannoniae Saviae Latinas viguisse literas monumenta evincunt.

Literarum usus ex multis petitur. Primo ex officiis tot tantisque, quae requisitam ad officia aptitudinem a literis exigunt, monstrant porro per expeditiones factas exercitii gestorum officiorum. Si usum literarum ex hoc deposcis capite, Sclavis literarum usum fuisse perpetuo, tot tantaque docent officia per eosdem cum laude gesta tam in regno Sclavoniae, quam et alibi. Referendi hic venirent tot numero e Sclavonia regum, ducumve cancellarii, consiliarii, secretarii, notarii; referendi vicebani, ac protonotarii, vice-comites notarii que comitatum; personales praeferebant regiae, qui literarum usu immortale nacti sunt nomen. Verum, quum nunc *literarum usus*, ad eos talesque viros restringi soleat, qui scribendo aut commentando posteritati ac praesertim reipublicae student, ut combinatione actorum, variarum item

⁹⁴ linguae; corr.ex lunguae

⁹⁵ quoque; corr.ex quoquae

⁹⁶ attamen; corr. ex attamem

reipublicae circumstantiarum saluti civium consuli valeat, literarum usus nunc scriptoribus attributus deducitur. Quis enimvero vel nomina sciret illustrium⁹⁷ virorum? Quis dignitatum atque has obtinentium? Quis virtute ornatorum aut vitiosorum? Quis calamitates vel fortunas regnorum provinciarumque, nisi per scriptores ad posteros propagarentur? Quare, quum isti ad conservationem et perennem cuiusvis reipublicae sint memoriam; neque ob edita aut scripta opera sua deficiant, quinimo aliorum quoque memorias perennes immortalesque efficiant, vitae civili restituant oppressos, educationi item et culturae hominum prospiciant, de his unice agere institui, tum ex debita iisdem gratitudine, quum et ad calcar addendum imitationis eorundem, ut scribendo reipublicae atque civibus utilia, modernorum signanter temporum dispositiones regnum multiplices in omni disciplinae genere, posteris consulere atque perennare, qui possunt et volunt, valeant.

II.

Si genius praestansque Sclavorum horum ingenium perpendantur, dubitari haud posse existimo, quin Sclavi hi suos propriosque scriptores ab olim atque initiis eorundem Pannoniae Saviae incolatus habuerint, sed ex defectu typographiae, caussis item iis, quae in *Notitiis Praeliminaribus de Regnis Dalmatiae, Croatiae et Slavoniae* a pag. 82. indicantur. Vel perivere eorum nomina, vel ab indigenis scripta⁹⁸ delitescunt. Res dignas posterorum observatione et memoria, neglectas sepultasque eos voluisse, qui eas per cantus vulgi, insertionem in regum diplomatibus perennes facere studuerunt, credere eo minus possum, quod tot numero annales et monachorum chronicae Sclavorum horum reminiscantur. Scriptores talium in Slavonia hac non fuerunt, nec mos seculis illis erat, ut loquimur, *novalium*: proinde illa, quae annalibus suis inseruerunt scriptores monachi, ex praeesistentibus scripturis⁹⁹ Sclavorum desumserunt, nec dignati meminisse scriptorum, ut ita praetensum abs se orbis magisterium usurparent, animadvertere nolentes, quae fides iis, qui de rebus incognitis scribunt, silent autem fontes, ex quibus a se scripta hauserunt. Quare, tametsi videatur incredibile, nullum e Sclavis rerum Pannoniae huius Saviae Sclavicarum ante seculum XIV. scriptorem fuisse, quum argumenta praemissa svadeant, eos haud defuisse; licet nec eorum nomina, nec scripturae¹⁰⁰ in lucem adhuc prodiderint.

⁹⁷ illustrium; corr. ex illiustrum

⁹⁸ scripta; corr. ex scripta

⁹⁹ scripturis; corr. ex scipturis

¹⁰⁰ scripturae; corr. ex scipturae

III.

Non desunt tamen scriptores Sclavoniae huius Pannonicae rerum. Praecipui sunt rerum Byzantinarum scriptores, qui nunc ut fontes considerantur. Post hoc scriptores Francici: Eginhardus potissimum, annalistsae tot diversorumque monasteriorum, Romanae quoque sedis scriptores et pontificum Romanorum epistolae ac rescripta; vicinarum denique provinciarum scriptores, qui ex nata in scribendo occasione, Sclavoniae quoque huius fecerunt mentionem. Sed, quum hi Sclavi¹⁰¹ non fuerint, prouti nec Iornandes, nec Paulus Diaconus; esto perpetua esse debeat Sclavorum horum erga scriptores istos externos obligatio et gratae memoriae cultus; in hoc tamen suscepto systemate exmitti eos oportuit. At neque Diocleatis, Thomae archidiaconi aliorumque Dalmaticarum vel Croaticarum rerum scriptorum habetur memoria; tum quod e Sclavonia hac non fuerint, quum et ad evitandam molem perbrevis huius collectionis.

SCRIPTORES SECULI XIV.

S. Augustinus Gazotti, Ecclesiae Zagrabiensis episcopus

Tragurio Dalmatica civitate ortus fuisse scribitur; verum quum episcopus fuerit Zagrabiensis sui que duo sermones saepe typis haberentur editi, alter ad synodum cleri sui, alter vero in publicis regni Hungariae comitiis pro Carolo Roberto rege, non parum ad res regni publicas sacras nempe et profanas pertinentes; idem sanctus praesul e classe Sclavonicorum scriptorum exmittendus non videbatur. Scimus, utrumque memoratorum sermonum eruditus viris suspectum esse clarissimusque et doctissimus *Xistus Schier* instituti Augustiniani professus anno 1765. eruditum examen sermonum illorum Vindobonae impressum, publico exhibuit, quo docet: Augustino sermones illos attribui non posse; verum probabilius a Joanne Tomco canonico Zagrabiensi, uti vitae beati Augustini insertos, sic ab eodem etiam suppositos esse. Quum nihilominus a multis doctis viris pro opere sancti huius episcopi censerentur, neque foret definitum illos Augustini non esse, dum constat episcopum hunc votis adimplendis pontificiis vixisse studiosissimum; meminisse sermonum horum suasit convenientia.

¹⁰¹ Sclavi; corr. ex sclavi

Ioannes archidiaconus de Guerche, sive Goricensis

Ioannem canonicum Zagrabiensem et in eadem ecclesia archidiaconum de Guerche, sive, ut hodie exprimitur, Goricensem, Sclavum fuisse, deducitur ex donatione portionis suae avitae Capitulo Zagrabiensi in anno 1349. facta in Koznicza. Vir erat iurium peritus tam canonicorum, quam et municipalium horumque studiosissimus; ut ideo quaevis fere Capituli tractaverit¹⁰² negotia. Ad Benedictum XII. Avenione cum Iacobo lectore egit oratorem caussamque suscitavit et promovit contra Henricum, ordinis cruciferorum praeceptorem pro revindicandis decimis Metlicensibus. Parochum ad S. Ioannem Baptistam in Novavilla Zagrabiae, aedificato praevia templo, de consensu episcopi Iacobi II. fundavit anno 1347. Ob haec ceteraque eius promerita aeternae est memoriae: verum fulget fulgebitque in aeternitatem perpetuam ex scriptis a se pluribus. *Ladislaus II. sive de Kobol*, episcopus Zagrabiensis literarum literatorumque patronus, amator fautorque, ut Ecclesiae suae provideret, in *Montaneum*, seu librum unum describi fecit monumenta Ecclesiae eiusdemque statuta et parochias dioecesis per Ioannem hunc de Guerche archidiaconum in anno 1334. Episcoporum item praedecessorum suorum catalogum a Ioanne hoc collectum. Qua occasione idem Ioannes ex monumentis et traditione collegit quaedam haud inutilia et in adversaria retulit, quae Sclavoniae huius compilandae ab aliquo historiae servire possunt. Nullum e manuscriptis¹⁰³ suis typis prodiit; usus tamen scriptorum illius non solum in iudiciis pluribus obtinuit, sed etiam subsequis scriptoribus de Sclavonia, ut Vinkovichio, Levakovichio, Rittero, Farlato, Kerchelichio plurimum adiumenti attulit, qui omnes honorificam et debitam de Ioanne hoc archidiacono faciunt mentionem. Plura et apertius cognosces ex *Hist. Eccl. Zagr.* a pag. 26. 125. 132. etc. Item in *Notitiis Praelimir. de Regnis Dalm. Croat. et Sclav.* a pag. 413. etc. Obiit circa annum 1354. sub Nicolao I. episcopo Zagrabiensi.

SCRIPTORES SECULI XV.

Ioanes de Zredna

Hunc, quia celeberrimus Mathias Bellius in praefatione sua tomi II. *Scriptorum rerum Hungaricarum* Sclavum, vel Croatam fuisse, existimaret ex nominis significato Sclavonico;

¹⁰² tractaverit; corr. ex trctaverit

¹⁰³ manuscriptis; corr. ex manuscripts

omittere eo minus potuimus, quod vicus dictus Zredicza aetate illa in Sclavonia comitatuque Varasdinensi fuerit et nobilis familiae de Zredna ex monumentis eruatur memoria. Fuit Ioannes *Cancellariae regis Hungaricae protonotarius, sive Regiae cancellariae secretarius* sub Ioanne Corvino gubernatore. Scripsit in diversis negotiis statum publicum regni concernentibus ab anno 1445. usque ad annum 1451. Epistolas has dispergi per orbem passus est, provide sane: quum ex iis tanta iuris publici nunc legamus.¹⁰⁴ Sunt nunc typis datae ex manuscripto codice Augustae bibliothecae Vindobonensis faciuntque initium tomi secundi *Scriptor. Rer. Hungar.*

Paulus de Ivanych

Scribit ipse se esse praesbyterum dioecesis Zagradiensis adeoque de oppido Ivanich fuerit. Erat tum altaris S. Pauli in Ecclesia Varadiensi rector et olim Cancellariae regis (Ladislai posthumi) notarius. Rogatu et suasu Pauli archidiaconi Varadinensis Ecclesiae, fatus de Ivanych, authore adnuente, Ioannis de Zredna epistolas collegit; sic enim scribit ad archidiaconum: *dudum expetitae a communi patre nostro epistolae, ut tibi mitterentur, ego inter alios iussus operam dedi. Ego inquam, eas hinc inde disiectas in schedis suis, atque angulis¹⁰⁵ mandatas, nonnullas etiam ex incuria proculcatas ipso (nempe Ioanne de Zredna) adnuente, recolligere non solum pronus, sed etiam sollicitus fui.* Publicum pro hac sollicitudine, Ecclesiae quoque particulares plurimae multum debent Paulo, magis porro, quod easdem epistolas ipse, per notas suas illustrando, claras reddiderit. Sunt typis datae hae quoque Pauli notae, cum epistolis in memorato superius tomo secundo *Scrip.*¹⁰⁶ *Rer. Hung.*

Ioannes de Gretz

Nunquam sine laude memorandus eruditissimus frater Xistus Schier in suo *Specimine Styriae literatae* Ioannem hunc Styris attribuit, vocans eundem de Graz, narrando ex Friderico Tilmez, Vienna illum cum M. Stuckler e facultate iuridica anno 1422. pulsum fuisse; dein factum canonicum Zagradiensem et archidiaconum Urbocz. Verum, cum Ioannes iste de Gretz, non autem Graz exprimat, Graz porro sit metropolis Styriae, Gretz autem sit collis, in

¹⁰⁴ legamus; corr. ex legamns

¹⁰⁵ angulis; corr. ex augulis

¹⁰⁶ Scrip. corr. ex Sript

quo urbs regia Zagrabiensis collocata est, ut ideo sub nomine *montis Graecensis Zagrabiensis* veniat, apparet credibilis, Ioannem fuisse Sclavum ex fata civitate montis Graecensis Zagrabiensis. Potuit attamen etiam de Graz, seu Graecio Styria fuisse et canonicatum Zagrabiensem consequi a comitibus Ciliae, qui aetate illa gubernatores fuere Ecclesiae Zagrabiensis et ius patronatus beneficiorum exercebant. Ioannes fuit decretorum doctor et anno 1450. cum Friderico comite Ciliae Romam, caussa iubilaei profectus, in itinere obiit. Composuit librum sub titulo: *Expositio Evangeliorum*, quem etiam ecclesiae cathedrali legavit haeretque inter manuscriptis eiusdem bibliothecae.

Blasius de Maroucha

Marocham in Sclavonia esse non procul Zagrabia, clarum est. Blasius patria Marochensis canonicus etiam fuerat Ecclesiae Zagrabiensis dein archidiaconus *Kemlek*. Erat in scientia canonici iuris celebris proptereaque etiam Paduae publicus iuris huius interpretes et magister. In librum V. decretalium est commentatus; quo labore terminato, die 3. Aprilis anni 1465. Zagrabiam reduxit, circa 1474. obiit.

Ioannes Vitez

Sclavum fuisse Ioannem Dec. 4. lib. 3. fatetur Bonfinius, Tubero quoque; vigetque nunc etiam in Sclavonia nobilis Viteziorum familia. Patru sui archiepiscopi Strigoniensis sumtibus, annis septendecim *Guarini* Veronensis (cuius laudes frater Iacobus Philippus Bergonensis in suppl. Chron. lib. XV. exhibet) erat auditor. Ea sui commendatione, ut scribat Bonfinius: *Praeceptor eius soepe dicere solebat, se nullum adhuc ex Italis peregrinisque discipulum habuisse, qui praestantia, docilitate foecunditateque ingenii cum Ioanne Pannonico conferri posset. Si Latine loquebatur in urbe Roma: si Graece, mediis natum Athenis affirmasset. Nihil barbariei actio et oratio redolebat: natum ad carmen ingenium reputaveris; in prosa oratione non iniucundum. Sane parem ei in Pannonia non fuisse poetam, existimatum ab omnibus et Iani Pannonici elogio decoratur. A Ladislao V. sive posthumo dictus fuit episcopus Quinque Ecclesiensis; sed sub Mathia I. factiosis pro Casimiro Poloniae contra Mathiam sese associans, in iram Mathiae regis incidit fugitque in Sclavoniam et apud Osualdum episcopum Zagrabiensem commoratus, tam ipse, quam et Osualdus proscripti fuerant et cum orare gratiam neglexissent, anno 1472. universitati comitatus Crisiensis mandat Mathias: ne*

Osvaldo episcopo Zagrabiensi, velut contra aemulos regis nec per se, nec per homines suos insurgere volenti adeoque regi refractario decimas persolvant,¹⁰⁷ non attentis etiam eiusdem censuris ecclesiasticis. Scripsit varios multosque versus, ac inter ceteros, sequentes quoque pro lapide sepulcri sui.

Hic situs est Ianus, patrium qui primus ad Istrum

Duxit laurigeras ex Helicone deas.

Hunc saltem titulum livor permitte sepulto:

Invidiae non est in monumenta locus.

Bonfinio teste obiit 1472, at ubi, ignotum est. Haec de Ioannis episcopi exequiis Bonfinius: *cum ob regis iracundiam is, quasi hostis reipublicae haberetur et solemnia viro iusta nemo persolvere auderet, sacerdotes clam eius corpus in sacellum Quinque-Ecclesiense retulere, que picato scrinio diu reconditum habuere, cum multo post tempore Mathias forte urbem illam et basilicam inviseret, sacerdotum collegium regi supplicavit, ut Ioannis poëtae corpus, quod diu insepultum asservant, prae metu iracundiae eius, debito sepulturae honore iam honestare pateretur. Indoluit rex tanti viri casum, falsam eorum opinionem, ac metum increpuit; et ne poëta insignis sepulcri honore fraudaretur, honestissimas mox exequias edixit.*

Fr. Marcus de Dombro

Dombro, vulgo Dubraua, possessio est episcopi Zagrabiensis in comitatu Crisiensi, quae natale solum Marci fuerat. In annalibus fratrum Paulinorum L. 2. c. 33. de illo sunt sequentia: *Liberalibus disciplinis admodum excultus, primus annalium nostrorum scriptor et vel ob hoc ordini protoeremitico in votis maximis, si, quod feliciter exorsus est, concedente vita ad emolumentum communitatis prosequi potuisset.* Narratur dein, quod Remethae, ut vicarius turrim pro munitione, munificentia Mathiae regis erexerit, cui nomen a Mathia Corvino datum fuit. Translatus pro vicario Lepoglavam, obiit circa 1497.

¹⁰⁷ persolvant; corr. ex persolvnat

Stephanus Broderich, dictus passim Brodericus

Insignis vir iste, quod ex hac fuerit Sclavonia oriundus, fatetur ipse ceterique de eo scribentes. Habuit bona Ruschywsz, quae ut fratri suo Mathiae intra triduum restituantur anno 1530. pactatum fuerat. Vide conventionem in *Notitiis Praeliminar. de Regnis Dalm. Croa. et Slav.* a pag. 510. Quo anno Stephanus natus, a quibus magistris excultus, ignotum est. Constat sine dubio, virum fuisse literatum ac intra eruditos habitum recognitumve a cardinali Iacobo Sadoletto, Olaho, Sambuco aliisque omnibus, qui de eo scripsere. Fuit primo Ecclesiae Zagrabiensis canonicus, dein, patrocinio Georgii Zakmari, aulae Ludovici II. regis pro-cancellarius regique a latere. Quo a mortuo ad partes concessit¹⁰⁸ Ferdinandi I. ab eodem anno 1539. die 7. Novembris cladem Mohachianam descripsit; quod Broderici opus Sambucus ad calcem Bonfinii imprimi curavit.

Ioannes Zermegh de Bonthusovcz

Tubero, Istvanffius ceterique omnes, Sclavum eum fuisse, fatentur. Similiter ipse L. I. §. 6. matre ita volente, puer adhuc desponsatus fuerat cum filia Michaëlis Tomadoczy. A caede Mohachiana partes Ioannis de Zapolia regis secutus, Michaeli Ravony protonotario et regi a secretis fuit traditus, ut ab eo condisceret formam scribendi et stylum cancellariae. Factus eques in Sclavoniam venit bonisque suis inspectis, rediit ad castra Ioannis regis vexillo potitus: sed diuturnam et inutilem servitutem pertaesus, regis venia ad Alexium Thurso pervenit: in patriam demum, ubi conscripsit opus sub titulo: *Ioannis Zermegh rerum gestarum intra Ferdinandum et Ioannem Hungariae reges commentarios*. Opus hoc editum soepe fuerat, Amstellodami quoque anno 1662. ad cuius editionis exemplar cum observationibus et notis *clarissimi Caroli Andreae Bel philosophiae professoris publici Lipsiae*, reimpressum exhibetur tom. II. *script.*¹⁰⁹ *rer. Hung.*

¹⁰⁸ concessit; corr. ex concessit

¹⁰⁹ script; corr. ex sript.

Nicolaus Olahus

Cibinii in Transilvania anno 1493. Ianuario mense natum se, in compendiario suae aetatis chronico fatetur Olahus ipse. Hinc Sclavum fuisse dici nequit. Quia nihilominus Augusto mense anno 1543. episcopus Zagrabiensis Ecclesiae et regni Hungariae cancellarius fuisset constitutus, virum tantum, ut Sclavoniae datum pastorem et patrem, omittere non potuimus, praecipue dum in sua Hungariae descriptione capite IX. Sclavoniam quoque describeret. Quare, cum quibusvis nostris laudibus vir tantus superior esset; editaque forent tot eiusdem opera; ad scriptores de Olaho lectorem remittimus, videri potest Hist. Eccl. Zagr. a pag. 224.

Paulus Gregorianci

Gregorianciam familiam e Sclavonia hac fuisse, publica regni acta totque literalia instrumenta fidem faciunt. Multi¹¹⁰ ex hac familia nobili et illustri praecipua in regno Sclavoniae officia gesserunt. Paulus, quem proponimus, episcopus erat Zagrabiensis a multiplici doctrinarum genere celebris, signanter autem in iuris scientia rebusque ecclesiasticis; prudentia et dexteritate in tractandis negotiis magnus; ideo nomine regis et regni ad Romanum pontificem aliosque principes egit oratorem procuravitque a papa Marcello annatarum pro regno Hungariae exemptionem successive solvi ab episcopis denuo receptarum. Paulo Sarpio teste, ut orator Hungariae, primis decem sessionibus Tridentini Concilii interfuit. Legationibus memoratis peractis, redux ad Ferdinandum I. codici legum municipalium emendando praeficitur, quod etiam sub appellatione *Quadripartiti* perfecit: ut hinc iure scriptorum de rebus utilibus et reipublicae necessariis classem meruerit. Reliqua a pag. 228. *Hist. Eccl. Zagrab.* dat de Gregoriancio.

Paulus Zondi

Ad Capitulum Ecclesiae Zagrabiensis promotus iuvenis, Romam ivit isthicve egit poenitentiarium. Cum Roma rediret, Bononiae emit fundum, in quo deinde collegium Bononiense, Hungaricum dici solitum fundavit huiusque collegii fundator est. In Capitulo per plures archidiaconatus transiens, ex Chasmensi praeposito lector factus et vicarius generalis. Anno 1549. edita est *Oratio in Introductione, ac Instalatione Rmi, ac Amplissimi D.*

¹¹⁰ multi; corr. ex mali

Wolffgangi Gyulay Episcopi Almae Ecclesiae Zagr. Dignissimi per Rmum, ac Eximium D. Paulum DD. Lectorem, Canonicum, ac Vicarium eiusdem Eccl. Zagr. etc. in maxima Doctissimorum Virorum, ac Optimatum Regni Sclavoniae corona populique frequentia habita anno. Salutis nostrae 1549. die 24. Febr. Cui Georgius Petrowinay posuit hexasticon: *si cupis eximii etc.*, Viennae, Austriae, Ioannes Carbo et Egidius Aquila excudebant. Scripsit etiam pro alumni fundati a se collegii Bononiensis regulas. Fuit praepositus Zagrabiensis et Strigonensis, episcopus Rosenensis, mortuus anno 1558.

Deleted: .

Georgius Draskovich de Trakostein episcopus

Maior longe cum sit meritis suis atque doctrina, quam ut a nobis brevitati studentibus recenseri valeat; ideo, qui acta, virtutes dignitatesque eius nosse cupit, legat tot tantosque de Georgio hoc scriptores: Historiam item Eccl. Zagr. a pag. 236. Scripsit plura: 1. *Philosophum verum*. 2. *Orationes Sacras in Concilio Tridentino, in Synodis et ad populum*. 3. *Quaestiones fidei*. 4. *Romani Pontificis, ac Sedis Apostolicae Autoritas iussu Ferdinandi ad Piissimum Ferdinandum contra Germaniae sensum demonstrata*. 5. *Historiam et Acta Concilii Tridentini*, cui ut orator interfuit.¹¹¹ 6. *Epistolam paraeneticam* ut electus episcopus Quinque Ecclesiensis, ad dioecesanos. Obiit Viennae pridie Kal. Febr. 1587.

Georgius Wyrffel

Zagrabiae natus educatusque a Germanis parentibus factusque presbyter, ob ingenii praestantiam et studium non vulgare, maxime ob cultam poësim Eccl. Zagr. canonicatum est consecutus sub Mathia Brumano episcopo Zagrabiensi fuitque simul parochus areae capitularis et post Antonium Vramecz archidiaconus Varasdinensis. Carmen illius saphicum, reimpressum in Hist. Eccl. Zagr. a pag. 252. anno 1572. editum est Viennae Austriae ex officina Gaspari Stainhoferi. Drama vero *Hevonomus*, quo bona educatio pro conditione status et vocationis svadetur, exstat in manuscripto.

¹¹¹ interfuit; corr. ex intetfuit

Antonius Vramecz

Erat presbyter dioecesis Zagrabiensis parochus S. Marci, *Lae, Reae* civitatis montis Graecensis Zagrabiensis, tum canonicus cathedralis Ecclesiae Zagrabiensis et Varasdinensis archidiaconus deinde Bexin. Scripsit Historiam, cuius frequens apud scriptores mentio; dein Conciones etiam ad usum parochorum. Obiit circa 1572.

Andreas Dudich

Slavus fuerat ex comitatus Varasdinensi vocato loco Orahovicza, a quo praedicatum etiam habuere. A Ioanne Corvino ex Dalmatia advenientes Dudichii super Orahovicza donationem acceperunt. Andreas, dictus etiam Sbardelatus, sic profecit in literis, ut canonicus Strigoniensis, episcopus quoque Tinniniensis evaderet: et cum a doctrina celebris esset, in Synodo Nationali sub Olaho Primate die 23. Aprilis anni 1561. celebrata, nomine Ecclesiae Hungaricae cum Ioanne Kolosvari, designato Chanadiensi episcopo, missus ad Concilium Tridentinum, eidem cum reliquis patribus interfuit ad finem. Georgio Draskovich anno 1563. die 19. Novembr. ad Episcopatum Zagrabiensem translato, ipse Quinque Ecclesiensis episcopus una etiam per Ferdinandum fuerat resolutus. Erat in regis Maximiliani gratiis et anno 1568. legatus mittitur ad Sigismundum Poloniae regem pro *Catharina* regina, quae cum rege marito dissensiones habuit, quas sopire nequens, Catharinam ad fratrem Caesarem reduxit. Paulo post, inscio Maximiliano, rediit in Poloniam et a Romanis sacris defecit. Mortua, quam duxerat, priore conjuge, alteram ex illustri Sboroviorum familia viduam iteratis nuptiis sibi copulavit susceptisque ex ea liberis, Vratislaviae vitam finivit. Notatur a religionis inconstantia; ut socinianus enim mortuus dicitur. Ab illo scriptorum plura sunt edita, esto singula cum professione Romano catholica non conveniant.

Michael Buchich

Nobilis in Slavonia fuerat familia Buchich, cuius rei documentum vide in *Notitiis Praeliminar. de Regnis Dalm. Croa. et Slav.* a pag. 499. Duo ex hac familia fuere canonici Zagrabienses Georgius nempe et Nicolaus, qui etiam archidiaconus Vasca fuerat. Michael parochus fuit Beliczae in insula Murakösz apostatavitque ad calvinismum, quem etiam per Slavoniam promovit concionibus et scriptis. Vocatus in ius post monitiones canonicas, cum

in sua mansisset perveracia, anno 1574. per episcopum Georgium Draskovich synodali damnatur sententia suumque opus synodaliter refutatur et lata contra Michaellem sententia Maximiliano regi submittitur. Acta haec synodalia anno 1771. frater Venantius Glavina, instituti Paulini professus cum eruditis sane notis et tribus corollariis edidit ad perennem nominis sui gloriam et honorem. Maximilianus de Michaelle nihil constituisse arguitur; cum protestantium religio per Sclavoniam, Styriam, Carnioliam aucta fuerit tardiusque postea extincta, ut idem clarissimus frater Glavina in corollario III. magna eruditione demonstravisset. Ceterum sollicitos fuisse protestantes, ut in Sclavonia illorum religio et doctrina praedicetur, patet ex Hist. Eccl. Zagr. pag 234. Tuberus quoque: *primus edidit Croaticae, sive Sclavonice (Coniuncta opera Antonii Dalmatae et Stephani comitis Istriae) Testamentum novum, insuper Catechismum, Maximiliano Bohemiae regi dedicata opera.* Atque hinc facile Maximilianus synodi dioecesanae sententiam ad se, ut regem, missam dissimulaverit: accedente eo etiam, quod Zrini fautores et sectatores fuerint Calvinii, cuius doctrina ut firmaretur, typographiam Nedelicium sive in Nedelische erexerant, ex qua prodire libri complures Croatico, ut vocamus, idiomate. Reliquos inter etiam opus *Tripartiti Verbecziani*. Ex hac eadem typographia prodire libri protestantium catechetici et theologici, quidam sine auctoris, quidam vero, uti Michaelis Buchich, cum scriptoris nomine. Quare eum omittere non potuimus, cum, tametsi contra Romana sacra, scriptor fuerit et synodus dioecesana eum, ut scriptorem damnaverat.

Georgius Czvetinovich

Siscium Georgii fuisse patriam, edita Viennae Austriae typis *Leonardi Formica* in bursa agni anno 1590. *Oratio in felicissimam inaugurationem et confirmationem reverendissimi, atque amplissimi D. Gasparis Ztankovachky episcopi Zagrabiensis etc. quam auspice Deo 8. Iulii anno 1590. in sua sede episcopali Zagrabiae feliciter peregit*, testatur. Servit oratio etiam ad Hist. temporum illorum illustrandam. Orationi Georgii Dubovszky carmen elegiae unius est praefixum.

Mathias Chehovvich

Fuit iste Sisciensis etiam. Composuit orationem in actum consecrationis episcopi Ztankovachky, quae an impressa fuerit, ignotum est, exstat attamen in manuscripto. Non minus heroica fati Mathiae carmina, quorum aliqua in Hist. Eccl. Zagr. a pag. 306. videre est.

Nicolaus Zelniczei

Cum fuerit episcopus Zagr. a pag. 308. vide de Nicolao Hist. Eccl. Zagr. Ceterum, quae nostri sunt instituti, e primis temporum illorum literatis quod fuerit, non solum eius studia Parisiis in theologia et iure peracta svadent, sed opera etiam ipsa. Eius epistola a pag. 310. Historiarum Ecclesiae Zagr. demonstrat, sententiarum Sorbonae fuisse defensorem virumque eruditum, quam illius eruditionem omnes venerabantur. Ornat eum beatumque fecit animus eiusdem, dum alia uti noluit vindicta, quam inimicis suis benefaciendo. Scripsit sui temporis historiam, signanter Petrinensem obsidionisque Sisciae, qua se usum reverendissimus D. Balthasar Adamus Kerchelich in Hist. Eccl. Zagr. fatetur. Sed Istvanffio quoque non parum adiumento fuit doctus iste eruditusque vir. Obiit 24. Decemb. anni 1603. in basilica cathedrali Zagrabiae sepultus.

Nicolaus Istvanffius

Origine sua Sclavus, aut Hungarus an fuerit, disputare nolim. Verum quia actis publicis testantibus in Sclavonia vixit et post plura semper cum laude gesta regni Sclavoniae officia, magister ianitorum regalium ac demum proprolatus regni Hungariae soepiusque regum legatus et orator fuisset, in Sclavonia quoque amplissima possedisset bona suosque nunc etiam per foemineum sexum haberet descendentes, in Sclavonia item celebre numerisque omnibus absolutum opus suum *Historiarum* partim in Paukovecz, partim Viniczae scripsisset: ac demum quod Viniczae in Sclavonia requiesceret, eum e classe scriptorum Sclavoniae exmittendum non iudicavimus. Praeter celebre historiarum opus in Thuroczium notas scripsit, quae ineditae sunt. Anno 1597. Viniczae in parohiali templo sepulcrum sibi condens hanc lapidi posuit inscriptionem:

D. O. M. Rudolpho II. Imp. Caesare Augusto, Pio, Felici. Nicolaus Istvanffius regni Hungariae proprolatus, hac cura posteros levare volens sibi et Elisabethae Bot de Banya

coniugi pientissimae posuit, ut qui XXXV. amplius annis coniunctissime vixerunt, una etiam quiescant unaque resurgant. Anno Christi Servatoris CIΘIΘXCVII. Vivite superstites mortalitatis memores.

Anno 1606. in comitiis illis, quae in vanum abiverunt, quia Rudolpho adhaesisset, nec ad partes Mathiae II. transire voluisset, Stephanum Illeshazium inimicum sibi reddidit, ut ad palatinum evectus Illeshazius anno 1608. proscribere Istvanffium in votis habuerit; sed nec admisit ob Rudolphum Mathias rex, nec palatinus cogitatus suos est executus, quod intellexisset Istvanffium de votis palatini informatum, apoplexia tactum esse. Quare vixit private Nicolaus ad annum 1615., quo anno kalendis Aprilis Viniczae religiosa morte decessit.

SECVLO XVII.

Balthasar Napuli

Vitam huius fuse scripsit Benedictus Vinkovich canonicus Zagrabiensis. Patru sui Valentini Napuli canonici et custodis Ecclesiae Zagrabiensis (qui ob sua omnia in pauperes erogata per iocum *Pater communis* dicebatur) cura fuit educatus et ob merita patru anno aetatis 21. in numerum canonicorum Capituli Zagr. receptus est anno 1581. Bononiam tum se contulit, ubi in utriusque iuris scientia sic profecit, ut diebus continuis quatuor summa sui commendatione palam disputaret. Primo die ex philosophia ad Platonis doctrinam, altero ex theologia ad sensum divi Thomae Aquinatis, tertio ex iure canonico, quarto ex civili: doctoratumque in his scientiis die I. Martii 1588. accepit. Reduci ad capitulum archidiaconatus Varasd. collatus est; fratri illius Blasio canonicatus. Iuri municipali totum se dedit, colens amicitiam cum *Gaspere Petrichevich et Ioanne Kittonich a iuris municipalis scientia spectabilibus*. 1590. Bononiam pro collegii rectore reversus conscripsit ibi *Methodicam processuum directionem*, quam anno 1591. Bononia redux Kittonichio tradidit emendandam et corrigendam secundum praxim regni Hungariae. Anno 1618. dum typis daretur *Directio*, voluit Kittonich, ut sub Napulii edatur nomine, sed renuit Napulius tum ob factum a se donum, cum et quod majoris evasura esset ponderis, si a Kittonich *Caussarum regalium directore* edatur in publicum. Sane praefatio ad tyrones, libri per quaestiones divisio, quaestio prima, ubi de verbis e grammatica agi observatur, servasse potiora Napulii Kittonichium satis testantur. Fatetur praeterea Vinkovichius, perexigua mutata a Kittonichio in Napuliana directione. Atque hinc est, quod

Napulium e classe scriptorum omittere nequivimus. 1593. factus est archidiaconus Goricensis, 1596. cathedralis, 1600. custos, 1601. capituli lector, in quo officio graves diuturnasque habuit lites et incommoda cum episcopo Simone Bratulich, quibus 1607. per processus terminatis, anno 1613. resolutus est Ecclesiae Zagrabiensis praepositus. Qua in dignitate constitutus scholam tenuit domi suae iuridicam. Auditores¹¹² fuere *Stephanus Patachich et Benedictus Vinkovich*, quos amabat prae reliquis formavitque viros illustres; erat enim successive Patachich personalis Hungariae, alter episcopus. Tum Ioannes Szomogy, Iacobus Kapronczay, Georgius Chegelly et Nicolaus Sartorius per magisterium Balthasari Napuli clari effecti sunt. Longum esset universa illius gesta describere, officia item. Ipse fundator est Collegii Viennensis alumnorum, piarum summarum, vestiturae pauperum. Obiit 28. Martii anno 1624. et ad aram S. Francisci in cathedrali ab se erectam sepultus cum epitaphio: *Hic perpetuus religiosorum advocatus, studiosorum moecenas, pauperum curator et communis pater patriae RSS. D. Balth. Napuli (Tit) piis summis institutis ab anno Domini 1624. die 29. Martii requiescit.* Paulus autem Iagussich notat: Balthasar Napuli animo fortis ob iniurias sine vindicta perpassas, amicus stabilis, iustus, sobrius, misericors, providus, civitatis Caproncensis decus, capituli gloria, canonicorum exemplum, pater pauperum, regni Slavoniae baculus ob formatos et formandos egregios patriae cives: Capituli Zagrabiensis petra ob provisionem perpetuam, vixit annos sexaginta quatuor, in Capitulo quadraginta tres, sic mortuus 1624. die 28. Martii, ut in aeternum vivat deo propter fidem, patriae et dioecesi propter filios nunquam emortuos.

Ioannes Kittonich

Ea est operum huius viri in scientia legum municipalium approbatio, ut edita ab ipso opera et commentarii cum codice municipalium legum nostrarum edi soleant et decretis publicis adiungi. Proinde non est, ut ultra dicamus. Multi eum ut legislatorem colunt, citant et sententias plane iudicarias in eo firmant. Ad stabiliendos Stephani Verböczii commentarios et pro lege habendos plurimum contulit.

Ioannes Mernavchich, dictus et scribi solitus Tomco

¹¹² Auditores; corr. ex Auditorers

Dalmatiae hanc non fuisse ab origine etiam familiam, monumenta ab ipso Ioanne producta demonstrant; verum e Servia in Sclavoniam venientes in hac bona plurima fuere consecuti. Brezoviczam familiae huius fuisse, notorium est et documenta evincunt. Defecit quidem in masculo, non desunt attamen descendentes per foeminas. In officiis publicis et primariis Sclavoniae regni plures e Mernavchichiis fuerunt; sed, missis ceteris, Ioannes Mernavchich, Tomco vocari solitus, post mortem Stephani Medak anno 1622. factus est Zagrabiensis canonicus, tum, mortuo Balthasare Napuli anno 1624. (Vinkovichio dignitate praepositi ornato) Ioannes Tomcus archidiaconus cathedralis factus est et 1631. die 10. Novembris ab Urbano VIII. confirmatus pro episcopo Bosnensi, quo anno etiam lector Capituli Zagrabiensis est constitutus. Anno 1632. auctoritate pontificia egit visitatorem Apostolicae Sedis fratrum instituti a S. Paulo Anachoreta dicti, quod olim in Hungaria celebre erat; sed a veteri disciplina recedens cardinalis Petri Pazmani primatiam excitavit vigilantiam, si ad veterem disciplinam revocari et reflorescere posset. Scripsit eo fine Pazmanus 1624. ad Capitulum generale Paulinorum hortatoriam epistolam; at videns neglectam illam esse, necessitatem reformationis Romano pontifici insinuat, qui salutare negotium Ioanni Tomco episcopo Bosnensi, lectori et canonico Zagrabiensi commisit, quod ipse fuerat per Hungariam executus. Romam reversus aedem Hieronymianam aere sumtuque Pazmani erectam die 8. Octobris anni 1634. consecravit et quia abfuisset a Capitulo frequentius, dum nihilominus lectoris officium praesentiam continuam imponeret, varios disgustus habuit et Romae sacrorum librorum linguae Illyricae factus reformator, Romae etiam 1639. in fine Decembris mortuus sepultusque est. Anno 1630. a cardinali Broderico reliquiam cranii S. regis Stephani obtinuit et basilicae cathedrali obtulit.

Ceterum adolescentiam maiori ex parte transegit Romae, rerum antiquarum cognoscendarum miro ardens desiderio, quod admirabatur cardinalis Baronius, variam autem multiplicemque eius eruditionem amabant¹¹³ cardinales, Pazmanus, Franciscus Barberinus, Iulius, Sacchetus et alii, quorum consuetudine familiari utebatur. Et quia a puero clericali statui nomen dedisset, Sibinicensis titulo erat canonicus, quod occasio fuerit, ut Dalmata esse putaretur. Scripsit vulgavitque sequentia opera:

1. *Vita Petri Berislai Vesprimiensis episcopi Dalm. Croat. et Sclav. Bani.* anno 1621. editum.

¹¹³ amabant; corr. ex amabaut

2. *Regiae Sanctitatis Illyricanae foecunditas*, ubi duae ac viginti virorum et mulierum vitae piae descriptae referuntur.
3. *Unica gentis Aureliae Valeriae Salonitanae Dalmatinae nobilitas* 1632.
4. *Indicia vetustatis et nobilitatis familiae Martiae, vulgo Mernavichiae Nissensis.*
5. *S. Felix episcopus et martyr Spalatensis urbi et orbi vindicatus* 1634.
6. *Sacra columba Ven. capituli canonicorum*¹¹⁴ *S. Petri Romaricensis ab impostura vindicata suaeque origini restituta.*
7. *Vita B. Augustini Gazotti, patricii Traguriensis, ex ordine Dominicano, episcopi Zagr. ac deinde Lucerinae.*
8. *Vita Magdalenae Modrussiensis, Sanctae mulieris, quae coenobium Arbense sacrarum virginum fundavit.*
9. *Oratio in laudem Fausti Verantii Sibenicensis, episcopi Chanadiensis in Hungaria.*
10. *Vinea Domini.*
11. *Acta Marcelli pontificis, qui Caio successit post Marcellinum.*
12. *Dialogi de Illyrico, de rebus Dalmaticis.*

Sed et multa reliquit manuscriptis, tum sacra tum profana eruditione referta, quae fatetur Farlatus sibi adiumento fuisse ad historiam Illyricam et Dalmaticam.

Benedictus Vinkovich

Canonicus erat Zagrabiensis et per plura capituli officia atque archidiaconatus transiens, anno 1624. praepositus fuit constitutus. Sequenti anno ad comitia regni Hungariae Sopronium missus, ut regni Sclavoniae nuncius, in iisdem evasit celebris, dum pro catholica fide contumelia affectus, in praemium contestatae palam virtutis suae, statuto articulo 61. anni 1625. est consolatus. Anno 1631. declaratus fuit episcopus Quinque-Ecclesiensis, tum 1637. Zagrabiensis. Obiit 28. Aprilis 1643. celebris a doctrina et eruditione multiplici, studio quoque disciplinae ecclesiasticae. Pro ritu proprio ecclesiae huius conservando egit scripsitque multa, pro iure quoque Hungariae regum nominandi episcopos, ut vocant, titulares, servans pro regula: *Ecclesiam Hungaricam, ut nata est, senescere oportere.* Inter residua eius manuscripta est vita Balthasaris Napuli, memoria de Ivanich eiusque curia atque residuis episcoporum Zagrabiensium bonis. Notationes variae ex documentis literariis pro compilanda

¹¹⁴ canonicorum; corr. ex canonicarum

Historia Ecclesiae Zagrabiensis. Nullum ex his absolutum et perfectum ob eius labores publicos. His attamen notationibus multum se debere, confessi sunt scriptores eo posteriores, uti Ritter, Kovachevich, Marcellevich, Kerchelich.

Fr. Raphael Levakovich

In quibusvis suis Croatam se inscribere assolebat. Fuit Fratrum minorum de observantia S. Francisci alumnus et apud eos lector jubilatus: in doctrinae creditu eo, ut inter reformatores sacrorum librorum linguae Illyricae censeretur. Erat Urbano VIII. cum Ferdinando II. atque III. ratione dioecesis Aquileiensis, teste quoque Spondano, controversia, item ratione annatarum ex Hungaria, iuris quoque nominationis episcoporum, ut vocamus, titularium, ac denique benedictionis abbatum sine papae confirmatione. Et quia in his posterioribus controversiis, in legibus, iuribus et usu fundabantur Ferdinandi responsa, quae Romae fuerunt incognita, curae fuit Romanis, ut de his genuine informarentur, signanter autem de proventibus cuiusvis episcopatus. Ad ista exequenda idoneus repertus est Raphael Levakovich, adauctus titulo *comissarii Terrae sanctae*. Venit ergo Zagrabiam ac, ut erat admirandae vir dexteritatis, ex fama doctrinae suae eo facilius apud episcopum Benedictum Vinkovich gratiam et affectum sibi conciliavit, quod ad genium episcopi docti sese converterit, studio tam uniendorum Ecclesiae Romanae schismaticorum, quam et componendae conscribendaeque historiae. Quare comendatione Vinkovichii primati Hungariae Pazmano erudito eruditorumque amatori innotuit et huius favoribus Ferdinando, a quo pensione annua et titulo episcopi Samandriensis fuit decoratus atque ideo a professione sua emancipatus. Benedictus itaque Vinkovich episcopus Zagrabiensis postquam Levakovich titulo factus fuisset episcopus, vacans beneficium canonicatus Ecclesiae Zagrabiensis una et archidiaconatum cathedralem cum altaria S. Stephani in arce episcopali eidem contulit, fecit eum declaravitque tabularii sui et capitularis praefectum: capitulum deprecabatur, quod custodis hoc foret officii, papae demum cessit mandato. Ultro citroque excurrebat per Hungariam Levakovich caussa monumentorum rescindendorumque reddituum cuiusvis episcopatus. Hinc ea fuit diligentia, ut vastum conscriberet opus singulative debitarum episcopo Zagrabiensi a quavis possessione obventionum urbanarum. Demum detecto munio sui Terrae sanctae commissariatus, dum ab aula constituta fuisset ipsius detentio, ab amicis informatus fugit ac Labaci prope captus, in praemium suorum laborum, cum redivisset in Italiam, archiepiscopus Ancyranus fuerat declaratus. Annus diesque mortis suae nobis ignota

sunt. Scripsit collegitque multa, ut historiae *Illyrici Sacri*, a Farlato editae, magno sit adiumento soepiusque ad eius manuscripta remansere sequentia, liberalitate Georgii olim Reess cant. Ecclesiae Zagrabiensis Balthasari Kerchelich in anno 1745. donata.

1. *Copiae multorum diplomatum regionum partim ex ipsis originalibus, partim authenticis instrumentis exscriptorum.*
2. *Basilicae cathedralis Zagr. accurata descriptio.*
3. *Summaria proventuum actualium cuiusvis dioecesani et titularis in Hungaria episcopatus expositio.*
4. *Examen Bonfinii de S. Stephano I. rege Hungariae et filio eius S. Emerico, Duce Sclavoniae.*
5. *Catalogus parochiarum, abbatiarum, monasteriorum¹¹⁵ olim in dioecesi Zagrabiensi existentium.*
6. *Conceptus Originales manu mea Scripti in rebus arcanioribus ad plures S.R.E. Cardinales et Apostolicum nuncium.* In his accusatur Pazmanus, ut defensor collationis titularium episcopatum; proponitur cardinali Aldrovandino, ad excitandam maiorem Hungarorum erga Sedem Romanam venerationem, conceptus Bullae Sylvestrinae etc. etc.
7. *Schismatis destructio ad reducendos et uniendos cum Romano Pontifice schismaticos.*

Georgius Ratkay

Sclavus ex Comitatu Varasdinensi et illustri familia quod fuerit, notorium est. Sub Ergellio episcopo canonicus factus Zagrabiensis demum lector fuerat capituli. Sed quia post mortem *Martini Bogdan* pro episcopatu Zagrabiensi sibi conferendo fuisset sollicitus; denominati episcopi Petri Petretich eam sensit iram, ut demum beneficiis cathedralis huius ecclesiae pro habenda pace cesserit vixeritque privatus. Edidit opus notum omnibus, denuo reimpressum.

Petrus Petretich

Ivanichii natus, ab episcopo Petro Domitrovich occasionem sese per scholas excolendi habuit. Praestanti cum esset ingenio et progressus in literis fuisset, post sacerdotium

¹¹⁵ monasteriorum; corr. ex monasteriorm

susceptum, ob iuris vel maxime scientiam, Collegio canonicorum Zagrabiensi adlectus et successive praepositi dignitatem consecutus, post Martinum Bogdan episcopus fuit Ecclesiae Zagrabiensis die 1. Februarii anno 1648. consecratus. A doctrina sic nominatus, ut Georgius Ratkay agnoscat folio 254, *Vir apprime doctus et iuris scientia clarus*, offensus placari non poterat, ut ob vindictae animum suorum benefactorum multa sui que nominis existimationem obscuraverit. Fuit titulo archiepiscopus etiam Colocensis. Obiit die 12. Octobr. anno 1667. Scripsit Historiam illocationis Graecorum in Sclavonia et eorundem ab unione recessum.

Franciscus Ladani

E nobili et pervetusta comitatus Varasdinensis ortus familia, comitatus eiusdem fuit notarius: vir diligens amansque literarum. Georgii Ratkay animadvertens errores plusque illum in lepore verborum, quam in eruenda veritate posuisse laboris, studuit, ut ex monumentis potissimum familiae DD. Comitum Draskovich, certiora eruere possit. Itaque conscripsit opus sub titulo: *Francisci Ladani de gestis banorum regni Sclavoniae*. Sex libris illud partitus, banorum 50. habet eruditas notitias. Initium duxit ab anno 1140. Bela nempe, Orosii principis Serviae filio. Autographum est in tabulario castelli Klenovnik, sed haud integrum, quod sive invidia, sive ignorantia alicuius a bano Petro Bocskay direptum esse compertum est in anno 1750. Meretur tamen, ut typis edatur. Scripsit praeterea originem et descendentiam familiae comitum Draskovich opusque hoc in anno 1754. auctum et per *Mathiam Purilich* S. I. puriore latinitate donatum, cur impressum non sit, ignoratur.

Paulus Ritter

Ob gestum a parente suo Segniae officium, Paulus natus est Segniae et Segniensis vocatus. Literis melioribus in Belgio excultus, primus bonarum utiliumque literarum in has oras nomen notitiamque intulit omnique conatu scholasticis subtilitatibus meliora substituere adlaborabat. Animadvertens communem esse ambitionem vetustatis familiarum, ab heraldica inchoavit duxitque tantorum genealogias ex ingenio, derivationibus nempe nominum, ex arte item iam poëtica, iam oratoria, acceptis in subsidium etiam paralogismis, sed, cum haec verborum essent, eveniente iuridica

demonstrandae descendendae necessitate, plurimorum perlustravit instrumenta, ex iis aequae in adversaria sua reponens, quae ad historiam, ius publicum multiplicesque eruditiones pertinebant. Multorum tabularia redegit in ordinem eratque vir indefessae diligentiae in legendo et scribendo. Viennae versabatur diutius agentis, ut aiunt in munio. Tum Zagrabiae domo emta bonisque *Schitarievo* procuratis, sese firmaverat soepiusque diversorum ad aulam Leopoldi imperatoris et regi Hung. egit oratorem. Anno 1687. in comitiis Poseniensibus, occasione coronationis Iosephi¹¹⁶ I. eques auratus factus est. 1691. Vicecomes Likae et Corbaviae et deinde regius consiliarius, demum baro. Vir habitus cultusque ab omnibus pro egregie docto. Typographia ut erigeretur Zagrabiae, persvasit statibus: qua re tantorum offendit animos sibi que nocuit. Sane is tantusque fuit, ut enata sub Leopoldo necessitate edocendi legitimi iuris Hungariae regum in Dalmatiam, Croatiam, Serviam, Bosniam, Chulmiam etc, unus ille ad haec idoneus sit iudicatus; acceptisque¹¹⁷ in hunc finem Leopoldi mandatis, publica privatorumque perlustravit tabularia, notans diligentissime ex iis quae ad propositum finem erant, plurima etiam excubendo. Verum nata post victorias Leopoldi comissione neoaquistica, systematica item, protonotariorum iudicatu non favente, Leopoldo rege die 5. Mai anno 1705. mortuo in eas talesque ruit calamitates, quod universa et quaevis supellex sua directa tam in aede Zagrabiansi, quam et bonis Schitarievo exstiterit oneratusque innumeris iniuriis Viennam concessit, prius finem vitae, quam negotiorum suorum sortitus. Obiit itaque Viennae die 17. Decembris anni 1713. Multa sunt conscriptorum ab illo operum. Edita sunt:

1. *Chronica Croatica*. 2. *Sibylla* utrumque vulgari idiomate. 3. *Natales D. Ladislao* restituti.
4. *De Bosnia*. 5. Versus varii et multiplices sub titulo *Anagrammatum*.

Manuscripta varia et diversa in tot locis reperiuntur: ego ad sequentium deveni cognitionem: 1. *Servia illustrata*, opus cum praefatione paratum pro typo. 2. *Examen historicum de Hungariae in Croatiam iure*, aequae pro typum paratum. 3. *Ioannis Lucii officiae*, quo opere Lucii deductionem serenissimae reipublicae Venetae iuris in Dalmatiam ex coniecturis potissimum, refellit Ritterus. 4. *Banologia*, sive de banis Dalmatiae Croatiae et Sclavoniae atque aliis olim, deductio tam in generali de banali dignitate et officio, quam et serie eorundem. 5. *Extractus lectorum in diversis scriptoribus, maxime Byzantinis*. 6. *variorum diplomatum sincera et fidelis copiatio ad historiam in variis illustrandam*. 7. *Extractus diplomatum diversorum archiviorum*. 8. *Lexicon Sclavonicum* puritati suae sacrum

¹¹⁶ Iosephi; corr. ex Ioseghi

¹¹⁷ acceptisque; corr. ex acceptisque

restituens idioma. 9. *Grammatica Croatica*. 10. *Privilegia et notitiae episcopatus Quinque-Ecclesiensis, addita episcoporum serie*. 11. *Catalogus episcoporum Zagrabiensium cum quibusdam memoriis, item Bosniensium*. 12. *Catalogus episcoporum Segniensibus*. 13. *fragmenta et adversaria varia ad illustrandam historiam*. 14. *Epistolae ad amicos et horum ad Ritterum versibus scriptae*. 15. *Illustratio Rascianorum in ritu Graeco viventium ex privilegiis et scriptoribus Cyrillianis*. 16. *Miscelanea varia maxime astronomica*. 17. *Genealogia variorum*. 18. *Vitae sanctorum Illyrii*.

Plura scripserit vir diligentissimus, quae attamen nobis ignota sunt. Non defuere etiam seculo hoc alii et complures, qui sua partim edidere opera, partim in manuscriptis reliquere, quorum nominibus, ne opus in molem exurgat, contentare lector benevole.

Ignatius Alexander L. B. Mikulich, episcopus Zagrabiensis mortuus 10. Mai 1694. scripsit de sacris imaginibus particulari devotione a fidelibus cultis in Sclavonia.

Georgius Patachich episcopus Bosniensis, scripsit ediditque librum sub titulo: *Gloria collegii Hungarico-Illyrici Bononiae etc.* mortuus 1710.

Michael Simunich canonicus Zagrabiensis anno 1699. mortuus, cuius conciones editae sunt et extant.

Christophorus Kupinich canonicus Zagrabiensis et archidiaconus Goricensis. Anno 1679. continuavit Benedicti Vinkovich opus: *Vitae Canonicorum Ecclesiae Zagrabiensis* et aliquibus Alexander Ignat. Mikulich episcopus Zagrabiensis per adiectiva: uti *iocosus serius etc.* epigraphen posuit.

Georgius Habelich S. I. presbyter dictionarium vocabulorum Croaticorum edidit Graecii 1670. item catechismum cum historia, vulgari utrumque idiomate.

Francisc. Iambrehovich S. I. presbyter philosophiam.

Georgius Giurichich parochus in Vidovecz insulae Murakösz, *S. Georgii Officium*, seu preces Croatico idiomate edidit.

Georgius Funtek, parochus Ivanichensis, deinde cantor Zagrabiensis et Chasmensis praepositus, mortuus anno 1708. edidit instructionem pro deducendis condemnatis ad mortem et ritum in Dioecesi Zagrabiensi observari ab olim praescriptum in introductione parochorum.

Comes Franciscus Ioannes Chikulini anno 1746. 16. Iunii mortuus, carmina heroica et elegiaca heroum patriae.

Ioannes Leopoldus Payer, philosophiae et medicinae doctor de virtute thermarum Toplicensium et Krapinensium in comitatu Varasdinensi situatarum, quae dissertationes anno 1709. editae habentur.

Martinus Braikovich patria quidem Segniensis, sed Zagrabiensis canonicus et post Segniensem episcopatum, episcopus Zagrabiensis. Anno 1704. die 4. Iunii Viennae mortuus. Scripsit historiam episcopatus Corbaviensis, Modrussam translata, quam Farlatus tomo IV. *Illyrici sacri* a pag. 150. edidit.

Sunt praeterea variorum minorum operum elucubrationes typis datae: uti translatio Evangelii in vulgarem, Petri item Canisii catechismus, libri precationum etc. etc. quorum authores, quia ignoti essent, missi sunt. Item plurimarum funebrium orationum oratores ob brevitatem operis oportebat omittere, seculi etiam huius XVIII. tot praestantissimos et clarissimos scriptores, quorum collectio successive edi poterit, si conatibus similibus comperiat fovere Sclavonia.

FINIS